

Tabellae linguae Latīnae. Lotynų kalbos lentelės

I dalis

Turiny

1	Soni sermōnis Latīni. <i>Lotynų kalbos garsai</i>	2
1.1	Vocāles. <i>Balsiai</i>	2
1.2	Diphthongi. <i>Dvibalsiai</i>	2
1.3	Consonantes. <i>Priebalsiai</i>	2
1.4	Regulae legendi. <i>Skaitymo taisyklės</i>	3
1.5	Rēgulae accentuum. <i>Kirčiavimo taisyklės</i>	4
1.6	Exercitia legendi Latīne. <i>Lotynų kalbos skaitymo pratimai (Vidurio-Rytų Europos tarimui)</i>	5
2	Inflexio linguae Latīnae. <i>Lotynų kalbos morfologija</i>	6
2.1	Inflexio nominum. <i>Vardažodžių kaitymas</i>	6
2.1	Terminatiōnes casuum substantivōrum et adiectivōrum. <i>Daiktavardžių ir būdvardžių linksnių formantai</i>	6
2.2	Nomina substantīva. <i>Daiktavardžiai</i>	7
2.2.1	Declinatio I. <i>1-oji linksniuotė</i>	7
2.2.2	Declinatio II. <i>2-oji linksniuotė</i>	8
2.2.3	Declinatio III. <i>3-oji linksniuotė</i>	9
2.2.4	Declinatio IV. <i>4-oji linksniuotė</i>	10
2.2.5	Declinatio V. <i>5-oji linksniuotė</i>	11
2.3	Comparatio declinatiōnum: nomina substantīva. <i>Linksniuočių palyginimas: daiktavardžiai</i>	11
	<i>Priebalsinis tipas</i>	11
	<i>Mišrusis tipas</i>	11
	<i>Balsinis tipas</i>	11
2.4	Nomina adiectīva. <i>Būdvardžiai</i>	12
2.4.1	Adiectīva II-II declinatiōnis. <i>2-1 linksniuotės būdvardžiai</i>	12
2.4.2	Adiectīva III declinatiōnis. <i>3 linksniuotės būdvardžiai</i>	13
2.5	Comparatio declinatiōnum: nomina adiectīva. <i>Linksniuočių palyginimas: būdvardžiai</i>	13
2.6	Gradatio adiectivōrum. <i>Būdvardžių laipsniavimas</i>	14
2.6.1	Gradus comparatīvus. <i>Aukštesnysis laipsnis</i>	14
2.6.2	Gradus superlatīvus. <i>Aukščiausiasis laipsnis</i>	14
2.6.3	Netaisyklingai laipsniuojami būdvardžiai	15
2.6.4	Multi – plures – plurimi / pauci – pauciōres – paucissimi <i>vartojimas</i>	16
2.7	Participia. <i>Dalyviai</i>	17
2.7.1	Dalyvių sudarymas	17
2.7.2	Deponentinių veiksmažodžių dalyviai	18
2.7.3	Dalyvių linksniavimas	18
2.8	Gerundium. <i>Gerundijus</i>	19
2.9	Pronomina. <i>Įvardžiai</i>	19
2.9.1	Pronomina personalia et reflexīva. <i>Asmeniniai ir sangrąžinis įvardžiai</i>	19
2.9.2	Pronomina posesīva. <i>Savybiniai įvardžiai</i>	19
2.9.3	Adiectīva pronominalia. <i>Įvardiniai būdvardžiai</i>	20
2.9.4	Pronomina demonstratīva et determinatīvum. <i>Parodomieji ir pažymimasis įvardžiai</i>	21
2.9.5	Pronomina interrogatīva et relatīva. <i>Klausiamieji ir santykiniai įvardžiai</i>	22
2.9.6	Pronomina indefīnīta. <i>Neapibrėžiamieji įvardžiai</i>	23
2.10	Nomina numeralia. <i>Skaitvardžiai</i>	26
2.10.1	Skaitvardžių 1, 2, 3, 1000 linksniavimas	27
2.11	Adverbia. <i>Prieveiksmiai</i>	28
2.11.1	Prieveiksmių daryba iš būdvardžių	29
2.11.2	Gradatio adverbiorum. <i>Prieveiksmių laipsniavimas</i>	30

1 Soni sermōnis Latīni. *Lotynų kalbos garsai*

1.1 Vocāles. *Balsiai*

	<i>Priōres</i>	<i>Mediae</i>	<i>Posteriōres</i>
<i>Superiōres</i>	i ī ; gr. y ŷ		u ū
<i>Mediae</i>	e ē		o ō
<i>Inferiōres</i>		a ā	

Ypač svarbu įsidėmėti priešakinių balsių grupei, nes prieš šiuos balsius kinta palatalinių priebalsių tarimas (Vidurio-Rytų Europos tarime c, itališkame tarime – c ir g).

1.2 Diphthongi. *Dvibalsiai*

au (aura, gaudeo, laus)

eu tikras dvibalsis tik graikiškuose žodžiuose (eurus, Orph-eus); lotyniškuose žodžiuose būna tik antrinės kilmės, susidūrus dviems skiemenims; pvz. seu < sīve, neuter < ne-uter (pastarajame skaidymą galima išlaikyti ir tariant).

ei (tik jaustukuose (ei! eia!), antrinės kilmės (dein, deinde) arba archaizmuose (feido > fido)

Samplaiką **ui** visada galima ir morfologiškai teisinga dalinti į du skiemenis (hu-ic, cu-ī, fatu-i-tās, ha-bu-ī), nors poezijoje cui, huic paprastai laikomi vienskiemeniais (plg. Enijus hegzametre: **Cui** par imber et ignis, spiritus et grauis terra, Ovidijus pentametre: Ut **cui** causa necis serra reperta fuit etc.)

Pasitaiko tokių skirtingai rašomų ir fonetiškai aiškinamų atvejų, kaip Gāius / Gaiius [Gajjus], ēius / eiūs [ejjus], cuius [kujjus], hūius / huius [hujjus], pēior / peiior [pejjor], māior / maiior [majjor] etc.

Dvibalsiai, vėlyvoje kalboje jau tariaami kaip [ē]:

ai (rašomas **ae**) > [ē]

oi (rašomas **oe**) > [ē]

Tam tikruose žodžiuose **oe** t. p. yra virtęs į ū, bet tuomet tai žymima rašyboje (plg. variantus poenīre / pūnīre etc.).

1.3 Consonantes. *Priebalsiai*

	<i>Explosivae (mutae)</i>					
	<i>Mediae</i>	<i>Tenuēs</i>	<i>Spirantes</i>	<i>Aspiratae (gr.)</i>	<i>Nasāles</i>	<i>Liquidae</i>
<i>Labiāles</i>	b	p	f, v	ph	m	
<i>Dentāles</i>	d	t	s, z / dz	th, rh	n	l, r
<i>Labiovelāres</i>	gu [gv]	qu [kv]				
<i>Velāres (Gutturāles)</i>	g	c [k]		ch [kh]	n	
<i>Palatāles</i>	g [gi]	c [ki]	i [j]	ch [khi]	n [ni]	
<i>Glossāles</i>			h			

Vėlyvojoje kalboje palataliniai garsai (t. y. sprogstamieji prieš priešakinius balsius ir n prieš g) kito: c [ki] virto į [c] arba ital. tarimo variante į [č]; g [gi] ital. tar. > [dž], n [ni] ital. tar. > [nj].

Aspiratos būna tik graikiškuose skoliniuose, išskyrus atvejus, kai graikiški garsai pereina į lotyniškus dėl stilistinių ar kt. priežasčių (plg. pulcher / pulcer). Tai buvo „kietesnė“ ar „aštresnė“ garsai, nei lotyniškieji spirantai.

1.4 Regulae legendi. *Skaitymo taisyklės*

Abécèlė	Vidurio-Rytų Europos tarimas	Antikinio tarimo skirtumai	Itališkojo tarimo skirtumai
A a	[a, ā]		
B b	[b]		
C c	[c] prieš i, y, e, ae, oe, kitur [k]	visada [k]	[č] prieš i, y, e, ae, oe
D d	[d]		
E e	[e, ē]		
F f	[f]		
G g	[g]		[dž] prieš i, y, e, ae, oe
H h	[h]		dažnai netaria
I i	[i, ī]; skiemens pradžioje [j]		
J j (pasitaiko kai kuriuose leidiniuose nuo XVI a.)	[j]		
K k	[k] (labai reta)		
L l	[l] visada minkšta	[l, ɫ] minkšta ir kieta ¹	
M m	[m]	mišruosiuose dvigarsiuose – nosinis balsis, kaip prancūzų kalboje	
N n	[n]		
O o	[o, ō]		
P p	[p]		
Qu qu	[kv]		
R r	[r]		
S s	[s], tarp balsių [z]	visada [s]	
T t	[t] junginį ti prieš balsį tariame [ci] ²	visada [t]	
U u (įvesta XVI a., Antikoje rašoma V)	[u, ū]		
V v	[v]	[w]	
X x	[ks], tarp balsių [gz]	visada [ks]	
Y y (gr.)	[i, ī]	[ū, trumpa ir ilga]	
Z z (gr.)	[z]	[dz]	

Dvibalsiai			
au	[au]		
eu (gr.)	[eu] (graikiškuose žodžiuose arba antrinės kilmės)		
ei [ei]	labai retas (antrinės kilmės arba archaizmuose)		
ae	[ē]	[ai]	
oe	[ē]	[oi]	

Priebalsių junginiai			
sc	[sc] prieš i, y, e, ae, oe, kitur [sk]	visada [sk]	[šč / š] prieš i, y, e, ae, oe
gn	[gn]		[nj]
ngu	[ngv] prieš balsį		
sua / sue	[sva / sve] kai junginys yra viename skiemenyje		
Priebalsiniai dviraizdžiai			
ch (gr.)	[ch]	[kh]	[k]
ph (gr.)	[f]	[ph]	
rh (gr.)	[r]	[rh]	
th (gr.)	[t]	[th]	

¹ tokie tarimo niuansai, kaip kieta ir minkšta l, nosiniai garsai mišruosiuose dvigarsiuose, t. p. [w] minimi teorinėse antikinės lot. k. fonetikos rekonstrukcijose, bet papr. nėra išlaikomi tariančiųjų vad. rekonstruotu antikiniu tarimu.

² išskyrus, kai: 1) prieš **ti** ir balsį pasitaiko s / t / x; 2) **ti** prieš balsį yra kirčiuotas; 3) **ti** prieš balsį yra graikiškuose skoliniuose; šiais atvejais [ti] ir tariame [ti].

1.5 Rēgulae accentuum. Kirčiavimo taisyklės

1. Dviskiemenių žodžių visuomet kirčiuojame pirmąjį skiemenį:

térra žemė, **hó**mo žmogus, **fél**ix laimingas, **ví**vo gyvenu, **cá**do krentu

2. Daugiaskiemenių žodžių kirčiuojame

a) antrąjį nuo galo skiemenį, kai jis yra ilgas:

amícus draugas, **habé**re turėti, **thesaú**rus lobis, **magí**ster mokytojas

b) trečiąjį skiemenį nuo galo, kai antrasis nuo galo skiemuo yra trumpas:

pópulus tauta, **cív**itas valstybė, **gaúde**o džiaugiuosi, **concórd**ia santarvė, **aú**reus auksinis

3. Enklitikai **-que** ir, **-ne** ar (klaus.), **-ve** arba, prisijungę prie žodžio galo visuomet pritraukia kirtį į antrąjį skiemenį nuo galo: **puer puelláque** berniukas ir mergaitė, **bonus malúsve** geras arba blogas, **audísne?** ar girdi?

(išskyrus tuos atvejus, kai dėmenys neatskiriamai suaugę į vieną žodį, pvz. paprastai kirčiuojama **ítaque** taigi, **tad**; **úndique** iš visur).

Skiemenį laikome ilgu, kai:

1. skiemuo yra ilgas iš *prigimties* (*natūrā*), kai jame yra ilgas balsis (**ā, ē, ī, ō, ū, ŷ**) arba dvibalsis ar buvęs dvibalsis (**ae, au, eu, ei, oe, ui**);

2. skiemuo yra ilgas dėl *pozicijos* (*positiōne*), kai po balsio yra keli priebalsiai, taip pat **x** [**ks**] ir **z** [**< dz**];

3. Skiemens ilgu nepaverčia šie priebalsių junginiai:

1) **ch, ph, rh, th** (tai buvo vientisi aspiruoti garsai);

2) **c /g, p /b, t /d + l /r** (vad. *muta cum liquidā*, *sprogstamasis su sklandžiuoju*).

poezijoje *muta cum liquidā* skiemenį kartais paverčia ilgu, kartais ne (plg. Ovidjaus hegzametre: *et prīmō similis volūcrī, mox vēra volūcris*: pirmoji *cr* skiemens neuždaro, antroji uždaro).

Išimtys:

Kelių žodžių, kurių yra kritęs paskutinis skiemuo, kirčiuojame paskutinįjį skiemenį, pvz. **illúc** [**< illūce**] *i ten*; **adhúc** [**< adhūce**] *iki šiol* etc.

2 linksniuotės vardų, besibaigiančių *-ius* šauksmininko kirčiuojamas antras nuo galo skiemuo, net jei yra trumpas (susitraukus paskutiniajam balsiui): Vergīlī (Vergīlie) Vergilijau, Caecīlī *Cecilijau* etc.

1.6 Exercitia legendi Latīne. Lotynų kalbos skaitymo pratimai (Vidurio-Rytų Europos tarimui)

<p><i>Vocāles</i> <i>Balsiai</i></p> <p><i>Ilgi ir trumpi balsiai</i></p> <p>lacus ežeras / lacūs ežero, ežerai terra žemė / terrā žeme venit ateina / vēnit atėjo malum blogis / mālum obuolys dico paskiriu / dīco sakau occidit nukrenta / occīdit žudo manē pasilik / māne rytas, ryte</p> <p>y / ū [i / ū] (gr.) physica (gr.) fizika apocalypsis (gr.) apokalipsė Dionysus (gr.) Dionisas papyrus (gr.) papirusas</p> <p><i>Diphthongi</i> <i>Dvibalsiai</i></p> <p>au [au] aurum auksas auris ausis gaudeo džiaugiuosi causa priežastis</p> <p>eu [eu] (gr.) eu (gr.) gerai Eurōpa, (gr.) Europa eurus (gr.) pietryčių vėjas Achilleus (gr.) Achilas grammatheus (gr.) raštininkas neuter / ne uter (< nē uter) nė vienas iš dviejų</p> <p>ei (labai retas, kitur ei > ī) heia šit kaip eius jo, jos deinde, dein (< dē inde) po to</p> <p>ui (labai retas, antrinės kilmės) cui / cu ī kam huic / hu ic šitam, šitai</p> <p>ae [ē] [< ai] aestās vasara aethēr (gr.) eteris aedificium pastatas laetus linksmas maestus liūdnas caerimōniae apeigos litterae laiškas; raštija; mokslai</p> <p>oe [ē] [< oi] (retas, kitur oe > ū) amoenus žavus, mielas poena baismė proelium mūšis foedus sąjunga Phoebus (gr.) Febas tragodia (gr.) tragedija poenire / pūnire bausti</p>	<p><i>Skirstymas skiemenimis</i> e a jī, tai / e ae jos / e ī jam, jai e ōrum / e ārum jų de us dievas / de ī dievo, dievai aure us auksinis fu ī buvau / docu ī išmokiau ā ēr (gr.) oras / ā eris oro po ēma (gr.) poema Liby a (gr.) Libija hy acinthus (gr.) hiacintas Dana us, ī (gr.) Danajas Agēsilā us, ī (gr.) Agesilajas Bo ēthi us Boetijus Actae ōn (gr.) Aktajonas Platae ae (gr.) Platėjai poe loni a (gr.) bijūnas</p> <p><i>Trema (skiemens atskyrimo ženklas):</i> introēo įeinu coēmo superku</p> <p><i>Balsių ir dvibalsių silpnėjimas</i> <i>viduriniam skiemenyje</i></p> <p>a, e, o, u > i cado / ac-cido krentu cano dainuoju / ce-cinī padainavau sedeo sėdžiu / ob-sideo apsupu flūmen upė / flūmin-is upės caput galva / capit-is galvos</p> <p>au > ū causa priežastis / accūso kaltinu claudio / con-clūdo uždarau</p> <p>ae > ī laedo žaloju / al-līdo trenkiu quaero / in-quīro ieškau, tiriu</p> <p>a prieš r > e par-it gimdau / pe-per-ī pagimdžiau</p> <p>i prieš la, lo, lu > u exsilium tremtis / exsulāns gyvenęs tremtyje similis panašus / simulo mėgdžioju</p> <p><i>Semivocāles</i> <i>Pusbalsiai</i></p> <p>i [i / j] iocus juokas iēntāculum pusryčiai iūs teisė / iūstītia teisingumas iacio metu / iēcī numečiau iubēre liepti / iussī paliepiu mājior didesnis pējior blogesnis iējūnus alkanas</p> <p><i>i visada [j] graik. žodžiuose</i> i amb us (gr.) jambas I āsōn (gr.) Jasonas I ōnia (gr.) Jonija Ī ō (gr.) Ijo</p> <p><i>V [u / v] epigrafuose</i> VRSVS lokys VALETVD0 sveikata IVPPITER Jupiteris IVNONA Junona</p>	<p><i>Consonantes</i> <i>Priebalsiai</i></p> <p>c [k] cado krentu / cāsus kritimas cautus atsargus colere (į)dirbti; rūpintis; garbinti culmen viršūnė sculptile statulėlė speculārī žvalgytis contemplārī (įs)žiūrėti, stebėti claudere uždaryti crās rytoj / crāstinus rytdienos accūsāre kaltinti sīc taip, tokiu būdu dīc sakyk</p> <p>c [ts] cīvis pilietis scio žinau / scīre žinoti cecidī nukritau prōcēdere žengti pirmyn caelum dangus caedere kirsti scaena (gr.) scena coepisse pradėti, imtis coetus susitikimas cicōnia gandras vaccae karvės accidēns atsitiktinis, neesminis Cyprus (gr.) Kipras Cŷrus (gr.) Kyras cynicus (gr.) kinikas</p> <p><i>ti prieš balsį [tsi]</i></p> <p>existentia būtis, egzistencija āctio veiksmas negōtiātiō prekyba dīvitiae turtai grātiās ago dėkoju Lucrētius Lukrecijus quotiēns kiek kartų / totiēns tiek kartų</p> <p><i>s, t, x + ti prieš balsį [ti]</i></p> <p>Aestīū aisčiai Chrīstīānī (gr.) krikščionys amnēstia (gr.) užmiršimas, atleidimas bēstia žvėris, gyvulys</p> <p>gluttio nuryju Bruttī Brutijai</p> <p>contextio supynimas mixtio sumaišymas</p> <p><i>ti prieš balsį graikiškuose</i> <i>žodžiuose [ti]</i> Critiās (gr.) Kritijas Miltiādēs (gr.) Miltiadas</p> <p><i>ti prieš balsį kirčiutomame</i> <i>skiemenyje [ti]</i> istius to tōtius viso</p>	<p>qu [kv] quis / quid kas / quārē kodėl quiētus ramus quaero ieškau aequus lygus equus žirgas</p> <p><i>ngu prieš balsį [ngv]</i></p> <p>lingua kalba sanguis kraujas languidus nusilpęs ninguit sninga</p> <p>sua / sue [sva / sve] suāvis saldus suādēre įtikinti cōnsuētus įprastas Suēbia svebų žemė</p> <p>bet: sulere siūti vīsu ālis regimas</p> <p>x [ks] Xerxēs (gr.) Kserksas dexter dešinysis altrix maitintoja exstinguere gesinti</p> <p><i>s tarp balsių [z] (išskyrus graik.</i> <i>žodžius)</i></p> <p>ūsus vartojimas; įprotis imprōvīsus netikėtas dēsīderāre geisti cōpiōsus gausus</p> <p>z [z] (gr.) zīzānia (gr.) piktžolė zŷthum (gr.) alus horizōn (gr.) horizontas Amazōn (gr.) Amazonė baptizāre (gr.) krikštyti</p> <p><i>ch [ch], ph [f], rh [r], th [t]</i></p> <p>chorus (gr.) šokis su dainomis schēma (gr.) figūra phantasia (gr.) regimybė elephantus / elephās (gr.) dramblys amphibolia (gr.) dviprasmybė rhīza (gr.) šaknis rhythmus (gr.) ritmas thēsaurus (gr.) lobis amphitheātrum (gr.) amfiteatras</p>
---	---	---	--

2 Inflexio linguae Latīnae. Lotynų kalbos morfologija

2.1 Inflexio nominum. Vardažodžių kaitymas

Casūs. Linksniai

Nominativus. <i>Vardininkas</i>	Nom.
Genetivus. <i>Kilmininkas</i>	Gen.
Dativus. <i>Naudininkas</i>	Dat.
Accusativus. <i>Galininkas</i>	Acc.
Ablativus. <i>Abliatyvas</i>	Abl.
Vocativus. <i>Šauksmininkas</i>	Voc.

Baltų kalbose išnykęs abliatyvo (< ablātus *nuneštas*) linksnis pirmiausia reiškė atskirtį: „nuo kur“, „iš kur“ (pvz. Romā iš Romos, domō iš namų), todėl abliatyvas gali reikšti priežastį, veikėją etc.; vėliau abliatyvas perėmė įnagininko ir vietininko funkcijas.

Kitų linksnų funkcijos lotynų ir lietuvių kalboje panašios, nors yra skirtingų vartosenų. Linksnų funkcijas aprašo lotynų kalbos sintaksė.

Šalia sisteminių linksnų yra ribotai vartojamas **locativus** *vietai* ir **allativus** *krypčiai* nurodyti (pastarasis visada sutampa su galininku, bet vartojamas be prielinksnių). Šie nesisteminiai linksniai vartojami, kai vieta ar kryptis nusakoma tik miesto pavadinimu (pvz. Romae *Romoje*; Romam *į Romą*), t. p. dar taikomi dar keliems žodžiams, kaip domī *namie*, domum *į namus* etc.

Numeri. Skaičiai

Singulāris. <i>Vienaskaita</i>	Sg.
Plurālis. <i>Daugiskaita</i>	Pl.

Dviskaita (**Duālis**) lotynų kalboje išnyko, ji pasitaiko tik kelių žodžių, kaip **duo** *du*, **ambo** *abu* linksniaivime.

Genera. Giminės

Masculinum. <i>Vyriška giminė</i>	<i>m</i>
Femininum. <i>Moteriška giminė</i>	<i>f</i>
Neutrum. <i>Niekatroji giminė</i>	<i>n</i>

Niekatrosios (t. y. nei vyriškos, nei moteriškos) giminės daiktavardžiai lotynų kalboje reiškia daiktus, reiškinius, abstrakčias sąvokas, bet niekada nereiškia asmenų. Ją reikia skirti nuo *bendrinės* giminės, reiškiančios abi – ir vyrišką, ir moterišką giminę (pvz. *incola* **m, f** *gyventojas, gyventoja*; *dux* **m, f** *vadas, vadė*).

2.1 Terminatiōnes casuum substantivōrum et adiectivōrum. Daiktavardžių ir būdvardžių linksnų formantai

	Decl. I	Decl. II			Decl. III				Decl. IV		Decl. V
					<i>Prieb. / Mišr.</i>		<i>Bals. / Būd.</i>				
Sg.	<i>f, ret. m</i>	<i>m, ret. f</i>	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>f, ret. m</i>
Nom., voc.	-a	-us <i>voc. -e</i>	-er	-um	<i>įvair.</i>	<i>įvair.</i>	-is	-e, -al, -ar	-us	-ū	-ės
Gen.	-ae	-ī			-is				-ūs		-eī / ēī
Dat.	-ae	-ō			-ī				-uī	-ū	-eī / ēī
Acc.	-am	-um			-em	= nom.	-im / -em	= nom.	-um	-ū	-em
Abl.	-ā	-ō			-e		-ī		-ū		-ē
Pl.											
Nom., voc.	-ae	-ī		-a	-ės	-a	-ės	-ia	-ūs	-ua	-ės
Gen.	-ārum	-ōrum			-um / mišr. -ium		-ium		-uum		-ērum
Dat.	-īs	-īs			-ibus				-ibus / -ubus		-ēbus
Acc.	-ās	-ōs		-a	-ės / -īs	-a	-ės / -īs	-ia	-ūs	-ua	-ės
Abl.	-īs	-īs			-ibus				-ibus		-ēbus

2.2 Nomina substantīva. Daiktavardžiai

Lotynų kalbos daiktavardžiai skirstomi į 5-ias linksniuotes. Linksniuotę atpažįstame iš kilmininko, kurį visada nurodo žodynas. Kilmininkas žodžio apraše dažnai parodo ir daiktavardžio kamieną, nes vardininkas gali būti kitęs ar trumpėjęs (yp. 3-os linksniuotės).

	Gen.	Pvz.
I	-ae	terr a, ae <i>f</i> žemė, scrib a, ae <i>m</i> raštininkas
II	-ī	lup us, ī <i>m</i> vilkas, ager, rī <i>m</i> laukas, pōm um, ī <i>n</i> vaisius
III	-is	pāx, pāc is <i>f</i> taika, mīl es, itis <i>m</i> karys, clāv is, is <i>f</i> raktas, temp us, oris <i>n</i> laikas, iter, itiner is <i>n</i> kelias, stoma, tis <i>n</i> [gr.] burna
IV	-ūs	frūct us, ūs <i>m</i> vaisius, socr us, ūs <i>f</i> uošvė
V	-eī / -ēī	sp ēs, eī <i>f</i> viltis, glaci ēs, ēī <i>f</i> ledas

Daugiskaitiniai daiktavardžiai

	Gen.	Pvz.
I	-ārum	điviti ae, ārum <i>f</i> turtas, turtai, nūpti ae, ārum <i>f</i> vestuvės
II	-ōrum	arm a, ōrum <i>n</i> ginkuotė, ginklai, castr a, ōrum <i>n</i> stovykla
III	-um / -ium	Cyclad es, um <i>f</i> Kikladės, Druid ēs, um <i>m</i> druidai
IV	-uum	Īd ūs, uum <i>f</i> Idos

5-os linksniuotės daugiskaitinių daiktavardžių klasikinėje lotynų kalboje nepasitaiko.

1, 2, 3 linksniuotės taip pat turi daug graikų kalbos skolinių, kurie vienuose ar kituose linksniuose gali išlaikyti graikiškas galūnes (žr. graikų k. skolinių linksniavimas).

2.2.1 Declinatio I. 1-oji linksniuotė

silv|a, ae *f*miškas

Sg.	
Nom., voc.	silva
Gen.	silvae
Dat.	silvae
Acc.	silvam
Abl.	silvā
Pl.	
Nom., voc.	silvae
Gen.	silvārum
Dat.	silvīs
Acc.	silvās
Abl.	silvīs

Dauguma 1-os linksniuotės daiktavardžių yra moteriškos giminės, tačiau yra nemažai ir vyriškos ar bendrinės giminės daiktavardžių, dažnai reiškiančių profesijas, vaidmenis, gyventojus, pvz.: **agricol|a, ae** *m* žemdirbys, **aurīg|a, ae** *m* vežėjas, **collēg|a, ae** *m*, **tat|a, ae** *m* tėtė, **homicīd|a, ae** *m, f* žmogžudys, **naut|a, ae** *m* jūreivis, **scurr|a, ae** *m* plevėsa, **indigen|a, ae** *m, f* čiabuvis, **silvicol|a, ae** *m, f* miškų gyventojas, **vern|a, ae** *m, f* namuose gimęs vergas etc. Jie linksniuojami taip pat kaip moteriškos gim. daiktavardžiai (bet žr. skolinių iš graikų k. linksniavimą, kurie gali turėti ypatumų). Niekatrosios giminės daiktavardžių 1-oji linksniuotė neturi.

Daiktavardžiai **fili** *a* duktė, ret. (g)**nāta** duktė, **dea** *deivė* turi dat. / abl. pl. galūnę -ābus: filiābus, deābus.

2.2.2 Declinatio II. 2-oji linksniuotė

vent|us, ī m vėjas; lib|er, rī m knyga; puer, ī m berniukas; verb|um, ī n žodis

Sg.				
Nom., voc.	ventus, <u>voc. vente</u>	liber	puer	verbum <i>n</i>
Gen.	ventī	librī	puerī	verbī
Dat.	ventō	librō	puerō	verbō
Acc.	ventum	librum	puerum	verbum
Abl.	ventō	librō	puerō	verbō
Pl.				
Nom., voc.	ventī	librī	puerī	verba
Gen.	ventōrum	librōrum	puerōrum	verbōrum
Dat.	ventīs	librīs	puerīs	verbīs
Acc.	ventōs	librōs	puerōs	verba
Abl.	ventīs	librīs	puerīs	verbīs

Daiktavardžiai, turintys vardininką -us dažniausiai yra vyriškos giminės, bet pasitaiko ir moteriškos gim., pvz.: alv|us, ī f pilvas, hum|us, ī f žemė, dirvožemis; dažnai jie reiškia medžius, kaip: laur|us, ī f lauras, māl|us, ī f obelis, pōpul|us, ī f tuopa; graikiškus salų, miestų, kraštų pavadinimus: Rhod|us (~os), ī f Rodas, Panorm|us, ī f Panormas, Aegypt|us, ī f Egiptas; yra bendrinės giminės gyvūnų pavadinimų, pvz. elephant|us, ī m, f dramblys, camēl|us, ī m, f kupranugaris etc. Yra keli niekatrosios giminės daiktavardžiai: vīr|us, ī n nuodas, užkratas, vulg|us, ī n (m) minia, pelag|us (um), ī n jūra.

Daiktavardžiai, turintys vardininką -er būna tik vyriškos giminės.

Daiktavardis vīr vyras linksniuojamas taip: sg. vir, virī, virō, virum, virō, voc. vir; pl. virī, virōrum, virīs, virōs, virīs, voc. virī.

Keli 2-os linksniuotės daiktavardžiai, kurie turi vienaskaitos vardininką su galūne **-er**, linksniuojant balsio **-e-** prieš **-r-** nepraranda, tai: puer, gen. puerī berniukas, vaikas; gener, gen. generī žentas; socer, gen. socerī uošvis ir vesper, gen. vesperī vakaras (pastarasis netaisyklingas, turi abl. vespere (< 3-os linksniuotės), ret. vesperō; šalia vart. loc. vesperī vakare). gen. pl. -ōrum kartais pakeičia -ūm (yp. poezijoje).

Daiktavardis filius sūnus, ir vardai, kurie turi pabaigą -ius, pvz. Antōnius, Lūcilius, Vergilius etc., taip pat savybinis įvardis meus manasis turi šauksmininko galūnę -ī: mī filiī mano sūnau, Antōnī Antonijau, Lūcīlī Lucilijau. Tokių vardų kirčiuojamas antras nuo galo skiemuo, net jei yra trumpas (kadangi yra susitraukęs paskutinis balsis, -ie > -ī): Vergīlī Vergilijau, Caecīlī Cecilijau.

de|us, ī m dievas

Sg.	
Nom., voc.	deus
Gen.	deī
Dat.	deō
Acc.	deum
Abl.	deō
Pl.	
Nom., voc.	deī / diī / dī
Gen.	deōrum, poet. deūm, arch. divom
Dat.	deīs / diīs / dīs
Acc.	deōs
Abl.	deīs / diīs / dīs

2.2.3 Declinatio III. 3-oji linksniuotė

rēx, rēgis m karalius; lītus, oris n krantas; nāv|is, is f laivas; os, oss|is n kaulas; febr|is, is f karščiavimas; anim|al, ālis n gyvūnas

Sg.	Priebalsinis tipas		Mišrusis tipas			Balsinis tipas	
Nom., voc.	rēx	lītus <i>n</i>	nāvis	urbs	os <i>n</i>	febris	animal <i>n</i>
Gen.	rēgis	lītoris	nāvis	urbis	ossis	febris	animālis
Dat.	rēgī	lītorī	nāvī	urbī	ossi	febrī	animālī
Acc.	rēgem	lītus	nāvem	urbem	os	febrim	animal
Abl.	rēge	līto	nāve	urbe	osse	febrī	animālī
Pl.							
Nom., voc.	rēgēs	lītora	nāvēs	urbēs	ossa	febrēs	animālia
Gen.	rēgum	lītorum	nāvium	urbium	ossium	februm	animālium
Dat.	rēgibus	lītoribus	nāvibus	urbibus	ossibus	febribus	animālibus
Acc.	rēgēs	lītora	nāvēs / nāvīs	urbēs / urbīs	ossa	febrēs / febrīs	animālia
Abl.	rēgibus	lītoribus	nāvibus	urbibus	ossibus	febribus	animālibus

3-os linksniuotės vienaskaitos vardininkai labai įvairūs, dažnai jie yra trumpėję ar pakitę, todėl kitų linksnių kamieną galime sužinoti tik iš kilmininko (jį visada nurodo žodynas). Vyriskos ir moteriškos giminės daiktavardžių linksniavimas (t. y. galūnės) sutampa, yra daug bendrinės giminės daiktavardžių (kaip *civ|is, is m, f pilietis, pilietė*). Daugelio daiktavardžių giminę galima atpažinti iš tam tikrų priesagų, pvz. daiktavardžiai, turintys formantus -or (su supyno kamieniu) būna vyriskos (bet plg. *soror, uxor*); -tās, -iō (su supyno kamieniu), -tūdo, -tūs moteriškos, -men niekatosios giminės etc. Tai aprašo lotynų k. daiktavardžių daryba.

Priebalsiniam tipui priskiriami nelygiaskiemieniai (vardininko ir kituose linksniuose turintys nevienodą skiemenių skaičių) daiktavardžiai, prieš kilmininko galūnę turintys tik vieną priebalsį (kaip *nep|ōs, ōtis m anūkas, an|as, atis f antis, fulgur, is n žaibas*).

Mišriajam tipui priskiriami lygiaskiemieniai (kaip *aur|is, is f ausis, aed|ēs, is f patalpa, namas*), ir nelygiaskiemieniai daiktavardžiai, prieš kilmininko galūnę turintys kelis priebalsius (kaip *fōns, font|is m šaltinis, gēns, gent|is f giminė, gentis*). Išimty: pagal priebalsinį tipą linksniuojami *māt|er, ris f motina, pat|er, ris m tėvas, frāt|er, ris m brolis, iuven|is, is m, f jaunuolis, can|is, is m, f šuo, kalē, sen|ex, is m, f senis, senē*, kartais *mēns|is, is m mėnesis*. Pagal mišrųjį tipą linksniuojamas *nix, niv|is f sniegas*.

Priebalsinis nuo mišriojo tipo skiriasi tik vienu požymiu, gen. pl. *prieb. -um / mišr. -ium*. Taip pat acc. pl. neretai būna -īs (vietoje -ēs).

Pagal balsinį linksniavimo tipą linksniuojami niekatosios giminės daiktavardžiai, turintys vns. vard. galūnes

-e, -al, -ar (kaip *rēt|e, is n; vectīg|al, ālis n mokestis, duoklė; cochle|ar, āris n šaukštas* etc.).

Balsinio tipo galūnes taip pat gali gauti dalis lygiaskiemenių daiktavardžių, turinčių vardininką su galūne -is, pagal balsinį tipą dažniau linksniuojami *febr|is, is f karščiavimas; karšt|igē, pupp|is, is f laivagalis, vairagalys, secūr|is, is f kirvis, sit|is, is f troškulys, turr|is, is f bokštas, tuss|is, is f kosulys, Tiber|is, is m Tiberis, Neāpol|is, is f Neapolis, apocalyps|is, is f apreiškimas, apokalipsė, bas|is, is f pagrindas* (ir kiti graikų *vē* kamieno skoliniai).

Tik niekatosios giminės daiktavardžiai, kurių vardininkas baigiasi -e, -al, -ar yra visiškai balsinio tipo; Vyr. ir mot. giminės daiktavardžiai, turintys vardininką -is gali pereiti iš balsinio į mišrųjį tipą ir atvirkščiai. (t. y. pasitaiko acc. *nāvem* ir *nāvim*, *febrim* ir *febrem*, abl. *nāve* ir *nāvī*, *febrī* ir *febre* etc.).

Iuppiter (ret. **Iūpiter**), **Iov|is m Jupiteris** (< Iovis pater), **bōs, bov|is m, f jautis, karvė, sūs, su|is m, f kiaulė, vīs f jėga, vās, vās|is n indas** linksniavimas

Sg.					2-3 linksniuotė
Nom., voc.	Iuppiter , arch. Iovis	bōs	sūs	vīs	vās , arch. vāsum
Gen.	Iovis	bovis	suīs arch. sueris		vāsīs
Dat.	Iovī	bovī	suī		
Acc.	Iovem	bovem	suem	vīm	vās / vāsum
Abl.	Iove	bove	sue	vī	vāse / vāsō
Pl.					
Nom., voc.	Iovēs	bovēs	suēs	vīrēs	vāsa
Gen.		boum , arch. boverum	suum	vīrium	vāsōrum
Dat.		bōbus / būbus	suibus / sūbus	vīribus	vāsīs / vasibus
Acc.	Iovēs	bovēs	suēs	vīrēs / vīrīs	vāsa
Abl.		bōbus / būbus	suibus / sūbus	vīribus	vāsīs / vasibus

2.2.4 Declinatio IV. 4-oji linksniuotė

mōt|us, ūs m judesys; lac|us, ūs m ežeras; corn|ū, ūs n ragas

Sg.			
Nom., voc.	mōtus	lacus	cornū n
Gen.	mōtūs	lacūs	cornūs
Dat.	mōtuī	lacuī	cornū
Acc.	mōtum	lacum	cornū
Abl.	mōtū	lacū	cornū
Pl.			
Nom., voc.	mōtūs	lacūs	cornua
Gen.	mōtuum	lacuum	cornuum
Dat.	mōtibus	lacubus	cornibus
Acc.	mōtūs	lacūs	cornua
Abl.	mōtibus	lacubus	cornibus

4-a linksniuotė turi nedaug pirminių daiktavardžių. Jie būna visų 3-jų giminių, pvz.: **aest|us, ūs m karštis, arc|us, ūs m lankas, met|us, ūs m baimė, port|us, ūs m uostas, rīt|us, ūs m apeiga, spec|us, ūs m urvas; man|us, ūs franka, querc|us, ūs f qžuolas, ac|us, ūs f adata, an|us, ūs f senutė, socr|us, ūs f uošvė, nur|us, ūs f marti, trib|us, ūs f triba; gel|ū, ūs n šaltis, gen|ū, ūs n kelis, ver|ū, ūs n iešmas** etc.

Dauguma 4-os linksniuotės daiktavardžių yra vediniai iš veiksmazodžių su supyno (4-osios pagr. formos) kamieniu, pvz.: moveo, movēre; mōvī, **mōtum judinti** > **mōt|us, ūs m judėjimas, judesys**; iubeo, iubēre; iussī, **iussum liepti** > **iuss|us, ūs m paliepiamas, įsakymas**; cado, cadere; cecidī, **cāsum kristi** > **cās|us, ūs m kritimas**; capio, capere; cēpī, **captum griebti** > **capt|us, ūs m griebimas; pagava** etc. Šiuos veiksmazodinius daiktavardžius reikia skirti nuo perfekto neveik. rūšies dalyvių, kurie linksniuojami kaip 2-1 linksniuotės būdvardžiai: mōtus, a, um *pajudintas, -a*; iussus, a, um *palieptas, -a* etc.

Dat. / abl. -ubus dažniau turi daiktavardžiai su kamiengaliu -c-: arcubus, acubus, lacubus, specubus, tačiau pasitaiko ir artubus, anubus, portubus, tribubus etc. Kita vertus, -c- kamieniai pasitaiko su formantu -ibus: lacibus, specibus.

dom|us, ūs f namai linksniavimas (4-2 linksniuotė)

Sg.	
Nom., voc.	domus
Gen.	domūs / ret. domī
Dat.	domuī / ret. domō
Acc.	domum
Abl.	domō / ret. domū
Pl.	
Nom., voc.	domūs
Gen.	domuum / ret. domōrum
Dat.	domibus
Acc.	domōs / ret. domūs
Abl.	domibus

Nota bene: **domī namie** (locativus); **domum namo, į namus** (allativus); **domō iš namų** (ablativus separationis).

2.2.5 Declinatio V. 5-oji linksniuotė

rēs, reī f daiktas; **di|ēs, ēī m, f** diena

Sg.		
Nom., voc.	rēs	dīēs
Gen.	reī	diēī
Dat.	reī	diēī
Acc.	rem	diem
Abl.	rē	diē
Pl.		
Nom., voc.	rēs	dīēs
Gen.	rērum	diērum
Dat.	rēbus	diēbus
Acc.	rēs	dīēs
Abl.	rēbus	diēbus

Visi 5-os linksniuotės daiktavardžiai yra moteriškos giminės, išskyrus **dīēs**, kuris klasikinėje kalboje dažniausiai būna vyr. giminės, ir visada vyr. g. **merīdi|ēs, ēī m** vidudienis, pietūs;

Beveik visų 5-os linksniuotės daiktavardžių vartojama tik vienaskaita. Plačiau vartojama tik daiktavardžių **rēs, diēs**, taip pat pasitaiko daikt. **specī|ēs, ēī f** žvilgsnis, išorė, **faci|ēs, ēī f** veidas, pavidalas daugiskaita.

rēs tipo yra tik keli daiktavardžiai: **sp|ēs, ēī v**iltis, t. p. arch. **plēb|ēs, ēī f** liaudis (vėliau plačiai vartojamas 3-os linksniuotės **plēbs, plēb|is f**).

2.3 Comparatio declinatiōnum: nomina substantīva. Linksniuočų palyginimas: daiktavardžiai

lingu|a, ae f kalba; **taur|us, ī m** jautis; **ag|er, rī m** laukas; **vēl|um, ī n** burė; **hom|o, inis m** žmogus; **carm|en, inis n** giesmė; **nūb|ēs, is f** debesis; **cor, cordis n** širdis; **turr|is, is f** bokštas; **mar|e, is n** jūra; **man|us, ūs n** franka; **arc|us, ūs m** lanka; **gen|ū, ūs n** kelis; **rēs, reī f** daiktas; **spec|ēs, ēī f** žvilgsnis; išvaizda; rūšis

Sg.	Decl. I	Decl. II			Decl. III						Decl. IV			Decl. V	
					Priebalsinis tipas		Mišrusis tipas		Balsinis tipas						
Nom., Voc.	lingua	taurus voc. taure	ager	vēlum <i>n</i>	homo	carmen <i>n</i>	nūbēs	cor <i>n</i>	turris	mare <i>n</i>	manus	arcus	genū <i>n</i>	rēs	speciēs
Gen.	linguae	taurī	agrī	vēlī	hominis	carminis	nūbis	cordis	turris	maris	manūs	arcūs	genūs	reī	speciēī
Dat.	linguae	taurō	agrō	vēlō	hominī	carminī	nūbī	cordī	turrī	marī	manuī	arcuī	genū	reī	speciēī
Acc.	linguam	taurum	agrum	vēlum	hominem	carmen	nūbem	cor	turrim	mare	manum	arcum	genū	rem	speciem
Abl.	linguā	taurō	agrō	vēlō	homine	carmine	nūbe	corde	turrī	marī	manū	arcū	genū	rē	speciē
Pl.															
Nom., Voc.	linguae	taurī	agrī	vēla	hominēs	carmina	nūbēs	corda	turrēs	maria	manūs	arcūs	genua	rēs	speciēs
Gen.	linguārum	taurōrum	agrōrum	vēlōrum	hominum	carminum	nūbium	cordium	turrium	marium	manuum	arcuum	genuum	rērum	speciērum
Dat.	linguīs	taurīs	agrīs	vēlīs	hominibus	carminibus	nūbibus	cordibus	turribus	maribus	manibus	arcubus	genibus	rēbus	speciēbus
Acc.	linguās	taurōs	agrōs	vēla	hominēs	carmina	nūbēs	corda	turrēs	maria	manūs	arcūs	genua	rēs	speciēs
Abl.	linguīs	taurīs	agrīs	vēlīs	hominibus	carminibus	nūbibus	cordibus	turribus	maribus	manibus	arcubus	genibus	rēbus	speciēbus

Niekatrosios giminės **vardininkas** ir **galininkas** (ir vns., ir dgs.) visada tarpusavyje sutampa. Daugiskaitoje šie niekatrosios gim. linksniai visada turi galūnę -a. Taip pat visada (visose linksniuotėse) tarpusavyje sutampa daugiskaitos naudininkas ir abliatyvas.

Kitas pastabas žr. prie atskirų linksniuočų.

2.4 Nomina adiectiva. Būdvardžiai

Būdvardžiai skirstomi į dvi pagrindines grupes: 2-1 linksniuotės ir 3-os linksniuotės.

Kiekvienas būdvardis turi visas 3-is gimines, nes turi būti suderinamas su visų giminių daiktavardžiais. Žodyno apraše pateikiamos vns. vardininko trijų giminių formos, iš jų atpažįstame būdvardžio tipą.

Tik 3-os linksniuotės 1-os galūnės būdvardžiai užrašomi kaip daiktavardžiai, t. y. pateikiamas jų vardininkas ir kilmininkas.

II-I	
-us, -a, -um	beāt us, a, um <i>laimingas</i> , cār us, a, um <i>brangus</i>
-er, -ra, -rum (praranda -e- kamiene)	crēb er, ra, rum <i>tankus</i> , pig er, ra, rum <i>tingus</i>
-er, -a, -um (išlaiko -e- kamiene)	miser, a, um <i>vargšas</i> , nūbifer, a, um <i>genantis debesis</i>

III	
-er -ris, -re (3-jų galūnių, praranda -e- kamiene)	silvest er, ris, re <i>miškinis</i> , put er, ris, re <i>supuvęs</i>
-er -is, -e (3-jų galūnių, išlaiko -e- kamiene)	celer, is, e <i>greitas</i>
-is, -e (2-jų galūnių)	brev is, e <i>trumpas</i> , grav is, e <i>sunkus</i>
1-os galūnės	bip ēs, edis <i>dvikojis</i> , dīv es, itis <i>turtingas</i> , vet us, eris <i>senas</i>

2.4.1 Adiectiva II-I declinatiōnis. 2-1 linksniuotės būdvardžiai

alt|**us, a, um** *aukštas*; gilus; pulch|**er, ra, rum** *gražus*; liber, **a, um** *laisvas*

Sg.	<i>m (decl. 2)</i>	<i>f (decl. 1)</i>	<i>n (decl. 2)</i>	<i>m (decl. 2)</i>	<i>f (decl. 1)</i>	<i>n (decl. 2)</i>	<i>m (decl. 2)</i>	<i>f (decl. 1)</i>	<i>n (decl. 2)</i>
Nom., voc.	alt us, voc. alte	alta	alt um	pulcher	pulchra	pulchr um	liber	libera	liber um
Gen.	alt ī	altae	alt ī	pulchr ī	pulchrae	pulchr ī	liber ī	liberae	liber ī
Dat.	alt ō	altae	alt ō	pulchr ō	pulchrae	pulchr ō	liber ō	liberae	liber ō
Acc.	alt um	alt am	alt um	pulchr um	pulchr am	pulchr um	liber um	liber um	liber um
Abl.	alt ō	alt ā	alt ō	pulchr ō	pulchr ā	pulchr ō	liber ō	liber ā	liber ō
Pl.									
Nom., voc.	alt ī	altae	alta	pulchr ī	pulchrae	pulchra	liber ī	liberae	libera
Gen.	alt ōrum	alt ārum	alt ōrum	pulchr ōrum	pulchr ārum	pulchr ōrum	liber ōrum	liber ārum	liber ōrum
Dat.	alt īs	alt īs	alt īs	pulchr īs	pulchr īs	pulchr īs	liber īs	tener īs	liber īs
Acc.	alt ōs	alt ās	alt a	pulchr ōs	pulchr ās	pulchra	liber ōs	liber ās	libera
Abl.	alt īs	alt īs	alt īs	pulchr īs	pulchr īs	pulchr īs	liber īs	liber īs	liber īs

2-1 linksniuotės būdvardžiai linksniuojami visai taip pat kaip daiktavardžiai. Vyriška ir niekatroji giminė linksniuojama pagal 2-ąją, moteriška – pagal 1-ąją linksniuotę.

Būdvardžiai, kurie turi vyr. gim. vardininką -er, linksniuojant balsį -e- prieš -r- išlaiko arba praranda, tai parodo būdvardžio aprašas, pvz.: prōsper, **a, um** *sėkmingas*, palankus; āt|**er, ra, rum** *tamsus, juodas*

Taip pat kaip 2-1 linksniuotės būdvardžiai yra linksniuojami:

- savybiniai įvardžiai, pvz.: me|**us, a, um** *mano, manasis*; tu|**us, a, um** *tavo, tavasis*; nost|**er, ra, rum** *mūsų, mūsųškis*; vest|**er, ra, rum** *jūsų, jūsųškis*.
- kelintiniai skaitvardžiai, pvz.: p̄rīm|**us, a, um** *pirmas*, quīnt|**us, a, um** *penktas*, decim|**us, a, um** *dešimtas*, vīcēsīm|**us, a, um** *dvidešimtas*.
- būtojo laiko neveikiamosios rūšies dalyviai, pvz.: laudāt|**us, a, um** *pagirtas*, dēlēt|**us, a, um** *sunaikintas*, scrīpt|**us, a, um** *parašytas*.
- būsimojo laiko veikiamosios rūšies dalyviai, pvz.: laudātūr|**us, a, um** *girsiąs*, dēlētūr|**us, a, um** *naikinsiąs*, scrīptūr|**us, a, um** *rašysiąs*, ketinąs rašyti.
- gerundiva (būsimojo laiko neveikiamosios rūšies dalyviai), pvz.: laudand|**us, a, um** *girtinas / girsimas*, dēlend|**us, a, um** *naikintinas / naikinsimas*, scrībend|**us, a, um** *rašytinas / rašysimas*.

2.4.2 Adiectīva III declinātionis. 3 linksniuoṭēs būdvardžiai

āc|er, ris, re *aštrus*; celer, is, e *greitas*; trīst|is, e *liūdnas, rūstus*; fēl|ix, īcis *laimingas; derlingas*; praes|ēns, entis *čia esantis; dabartinis*

Sg.	3-jų galūnių				2-jų galūnių		1-os galūnės			
Nom., voc.	ācer <i>m</i>	ācris <i>f</i>	ācre <i>n</i>	celer <i>m</i>	celeris <i>f</i>	celere <i>n</i>	trīstis <i>m, f</i>	trīste <i>n</i>	fēlix <i>m, f, n</i>	praesēns
Gen.	ācris			celeris			trīstis		fēlicis	praesentis
Dat.	ācrī			celerī			trīstī		fēlicī	praesentī
Acc.	ācre <i>m</i>	ācre		celere <i>m</i>	celere		trīste <i>m</i>	trīste	fēlicem	fēlix
Abl.	ācrī			celerī			trīstī		fēlicī	praesentī / praesente
Pl.										
Nom., voc.	ācrēs	ācria		celerēs	celerīa		trīstēs	trīstīa	fēlicēs	fēlicīa
Gen.	ācrium			celerium			trīstium		fēlicium	praesentium
Dat.	ācribus			celeribus			trīstibus		fēlicibus	praesentibus
Acc.	ācrēs / ācrīs	ācria		celerēs / celerīs	celerīa		trīstēs / trīstīs	trīstīa	fēlicēs / fēlicīs	fēlicīa
Abl.	ācribus			celeribus			trīstibus		fēlicibus	praesentibus

Trečios linksniuoṭēs būdvardžiai linksniuojami kaip balsinio tipo daiktavardžiai (tik acc. sg. *m/f* turi -em, ne -im).

Jie skirstomi į 1-os, 2-jų ir 3-jų galūnių pagal tai, ar vienaskaitos vardininke visos giminės turi atskiras formas (3-jų gal.), vyr. ir mot. giminė sutampa (2-jų gal.), visos trys giminės turi vieną formą (1-os) galūnės. Kitais atžvilgiais visų tipų linksniavimas sutampa.

Nota bene: niekatrosios gim. galininkas (taip pat 1-os gal. būdvardžių) sutampa su vardininku pagal bendrą niekatrosios giminės taisyklę.

Beveik visi 3-jų galūnių -er tipo būdvardžiai (išskyrus **celer, is, e** ir jo vedinius: **perceler, is, e** ir **praeceleler, is, e** *labai greitas*) linksniuojant -e- kamiene praranda, 3-jų galūnių būdvardžių yra labai nedaug, daugiausia yra 2-jų galūnių būdvardžių.

1-os galūnės būdvardžiai yra skirtingos kilmės ir kamienų, jų vardininkai labai įvairūs, dažnai kitę ar trumpėję (kaip ir 3-os linksniuoṭēs daiktavardžių). Šių būdvardžių kamieną, naudojamą linksniuojant, sužinome iš kilmininko, kurį pateikia žodynas.

Dauguma 1-os galūnės būdvardžių, kurių vns. vard. turi pabaigą **-ns**, kilm. **-ntis** (kaip **fragr|āns, antis** *kvepiantis, kvapus*; **ard|ēns, entis** *degantis, karštas*; **eg|ēns, entis** *stokojantis, vargšas*) yra kilę iš esamojo laiko dalyvių, bet nebūtinai (plg. **in|sōns, sontis** *nekaltas*; **prūd|ēns, entis** *nuovokus*; **rec|ēns, entis** *šviežias* etc.). Šis tipas gali turėti abl. galūnę -e (kaip esamojo laiko dalyviai).

2.5 Comparatio declinatiōnum: nomina adiectīva. Linksniuočių palyginimas: būdvardžiai

clār|us, a, um *aiškus, ryškus, žymus*; **tener, a, um** *švelnus, glėžnas*; **voluc|er, ris, re** *skraidantis*; **grand|is, e** *didus*; **pār, gen. paris** *lygus, vienodas*; **simpl|ex, icis** *paprastas*; **in|fāns, antis** *nebylus*

	Decl. I-II		Decl. III				
Sg.			3 galūnių	2 galūnių	1 galūnės		
Nom., Voc.	clārus <i>m</i> , clāra <i>f</i> , clārum <i>n</i> clāre <i>m</i>	tener <i>m</i> , tenera <i>f</i> , tenerum <i>n</i>	voluc <u>er</u> <i>m</i> , voluc <u>ris</u> <i>f</i> , voluc <u>re</u> <i>n</i>	grand <u>is</u> <i>m, f</i> , grand <u>e</u> <i>n</i>	pār <i>m, f, n</i>	simplex <i>m, f, n</i>	in <u>fāns</u> <i>m, f, n</i>
Gen.	clārī, clārae, clārī	tenerī, tenerae, tenerī	celeris	grandis	paris	simplicis	in <u>fāntis</u>
Dat.	clārō, clārae, clārō	tenerō, tenerae, tenerō	voluc <u>rī</u>	grandī	parī	simplicī	in <u>fāntī</u>
Acc.	clārum, clāram, clārum	tenerum, teneram, tenerum	voluc <u>rem</u> <i>m, f</i> , voluc <u>re</u> <i>n</i>	grand <u>em</u> <i>m, f</i> , grand <u>e</u> <i>n</i>	par <u>em</u> <i>m, f</i> , pār <i>n</i>	simplic <u>em</u> <i>m, f</i> , simplex <i>n</i>	in <u>fāntem</u> <i>m, f</i> , in <u>fāns</u> <i>n</i>
Abl.	clārō, clārā, clārō	tenerō, tenerā, tenerō	voluc <u>rī</u>	grandī	parī	simplicī	in <u>fāntī</u> (-e)
Pl.							
Nom., Voc.	clārī, clārae, clāra	tenerī, tenerae, tenera	voluc <u>rēs</u> <i>m, f</i> , voluc <u>ria</u> <i>n</i>	grand <u>ēs</u> <i>m, f</i> , grand <u>ia</u> <i>n</i>	par <u>ēs</u> <i>m, f</i> , par <u>ia</u> <i>n</i>	simplic <u>ēs</u> <i>m, f</i> , simplic <u>ia</u> <i>n</i>	in <u>fāntēs</u> <i>m, f</i> , in <u>fāntia</u> <i>n</i>
Gen.	clārōrum, clārārum, clārōrum	tenerōrum, tenerārum, tenerōrum	voluc <u>rium</u>	grand <u>ium</u>	par <u>ium</u>	simplic <u>ium</u>	in <u>fāntium</u>
Dat.	clārīs	tenerīs	voluc <u>ribus</u>	grand <u>ibus</u>	par <u>ibus</u>	simplic <u>ibus</u>	in <u>fāntibus</u>
Acc.	clārōs, clārās, clāra	tenerōs, tenerās, tenera	voluc <u>rēs</u> <i>m, f</i> , voluc <u>ria</u> <i>n</i>	grand <u>ēs</u> <i>m, f</i> , grand <u>ia</u> <i>n</i>	par <u>ēs</u> <i>m, f</i> , par <u>ia</u> <i>n</i>	simplic <u>ēs</u> <i>m, f</i> , simplic <u>ia</u> <i>n</i>	in <u>fāntēs</u> <i>m, f</i> , in <u>fāntia</u> <i>n</i>
Abl.	clārīs	tenerīs	voluc <u>ribus</u>	grand <u>ibus</u>	par <u>ibus</u>	simplic <u>ibus</u>	in <u>fāntibus</u>

1-2 linksniuoṭēs būdvardžiai, kurie turi vyr. gim. vns. vardininką su galūne -er, linksniuojant balsį -e- prieš -r- gali prarasti, pvz.: sacer, sacra, sacrum *šventas*, ruber, rubra, rubrum *raudonas* etc.; 3-os linksniuoṭēs 3-jų galūnių būdvardžiai -e- kamiene praranda beveik visada (išskyrus celer ir jo vedinius).

2.6 Gradatio adiectivorum. Būdvardžių laipsniavimas

Yra trys būdvardžių laipsniai: nelyginamasis – *gradus positivus*, aukštesnysis – *gradus comparativus*, ir aukščiausiasis – *gradus superlativus*. Būdvardžių aukštesnysis ir aukščiausiasis laipsnis nepriklauso nuo linksniuotės, t. y. I-II-os ir III-os linksniuotės būdvardžių aukštesnysis ir aukščiausiasis laipsnis sudaromas ir linksniuojamas vienodai.

2.6.1 Gradus comparativus. Aukštesnysis laipsnis

Aukštesnysis laipsnis yra padaromas prie būdvardžio kamieno pridėjus **-ior** (*masc. / fem.*), **-ius** (*neutr.*). Būdvardžio kamieną galime gauti iš vienskaitos kilmininko, numetę galūnę (antros linksniuotės **-ī**, trečios **-is**).

Decl. II-I	
alt us, a, um <i>aukštas</i> , gen. sg. <u>alt-ī</u>	alt- ior <i>m/f</i> , alt- ius <i>n aukštesnis</i>
pulch er, ra, um <i>gražus</i> , gen. sg. <u>pulchr-ī</u>	pulchr- ior <i>m/f</i> , pulchr- ius <i>n gražesnis</i>
tener, a, um <i>švelnus</i> , gen. sg. <u>tener-ī</u>	tener- ior <i>m/f</i> , tener- ius <i>n švelnesnis</i>
Decl. III	
āc er, ris, re <i>aštrus</i> , gen. sg. <u>ācr-is</u>	ācr- ior <i>m/f</i> , ācr- ius <i>n aštresnis</i>
trīst is, e <i>liūdnas</i> , gen. sg. <u>trīst-is</u>	trīst- ior <i>m/f</i> , trīst- ius <i>n liūdnesnis</i>
fēl ix, īcis <i>laimingas</i> , gen. sg. <u>fēlic-is</u>	fēlic- ior <i>m/f</i> , fēlic- ius <i>n laimingesnis</i>
ārd ēns, entis <i>degantis, karštas</i> , gen. sg. <u>ārdent-is</u>	ārdent- ior <i>m/f</i> , ārdent- ius <i>n karštesnis</i>

Aukštesniojo laipsnio būdvardžiai linksniuojami taip pat, kaip 3-os linksniuotės priebalsinio tipo daiktavardžiai:

Sg.				
Nom., voc.	altior <i>m, f</i>	altius <i>n</i>	fēlicior <i>m, f</i>	fēlicius <i>n</i>
Gen.	altiōris		fēliciōris	
Dat.	altiōrī		fēliciōrī	
Acc.	altiōrem	altius	fēliciōrem	fēlicius
Abl.	altiōre		fēliciōre	
Pl.				
Nom., voc.	altiōrēs	altiōra	fēliciōrēs	fēliciōra
Gen.	altiōrum		fēliciōrum	
Dat.	altiōribus		fēliciōribus	
Acc.	altiōrēs	altiōra	fēliciōrēs	fēliciōra
Abl.	altiōribus		fēliciōribus	

2.6.2 Gradus superlativus. Aukščiausiasis laipsnis

Aukščiausiasis laipsnis sudaromas iš nelyginamojo laipsnio kamieno, dažniausiai pridėdant afiksą **-issim-** su 2-1 linksniuotės galūnėmis:

alt us, a, um <i>aukštas</i> , gen. sg. <u>alt-ī</u>	alt- issim -us <i>m</i> , alt- issim -a <i>f</i> , alt- issim -um <i>n aukščiausias</i>
fēl ix, īcis <i>laimingas</i> , gen. sg. <u>fēlic-is</u>	fēlic- issim -us <i>m</i> , fēlic- issim -a <i>f</i> , fēlic- issim -um <i>n laimingiausias</i>

Jei (bet kurios linksniuotės) būdvardis nelyginamajame laipsnyje turi vyr. gim. galūnę **-er**, tai jo aukščiausiasis laipsnis sudaromas prie vyr. gim. *nom. sg.* formos pridėjus **-rim-** ir 2-1 linksniuotės galūnes:

pulch er, ra, um <i>gražus</i>	pulcher- rim -us <i>m</i> , pulcher- rim -a <i>f</i> , pulcher- rim -um <i>n gražiausias</i>
āc er, ris, re <i>aštrus</i>	ācer- rim -us <i>m</i> , ācer- rim -a <i>f</i> , ācer- rim -um <i>n aštriausias</i>

Kelių 3-os linksniuotės 2-jų galūnių būdvardžių aukščiausiasis laipsnis sudaromas prie kamieno pridėdant **-lim-** ir 2-1 linksniuotės galūnes:

facil|is, e *lengvas* – facil-**lim**-us, facil-**lim**-a, facil-**lim**-um *lengviausias*
 difficil|is, e *sunkus* – difficil-**lim**-us, difficil-**lim**-a, difficil-**lim**-um *sukiausias*
 simil|is, e *panašus* – simil-**lim**-us, simil-**lim**-a, simil-**lim**-um *panašiausias*
 dissimil|is, e *nepanašus* – dissimil-**lim**-us, dissimil-**lim**-a, dissimil-**lim**-um *nepanašiausias*
 humil|is, e *žemas* – humil-**lim**-us, humil-**lim**-a, humil-**lim**-um *žemiausias*
 gracil|is, e *grakštus* – gracil-**lim**-us, gracil-**lim**-a, gracil-**lim**-um *grakščiausias*

Visi kiti būdvardžiai su pabaiga **-ilis** laipsniuojami įprastai, pvz.: ūtilis, e *naudingas* – ūtilissimus, ūtilissima, ūtilissimum; nōbilis, e *kilmingas* – nōbilissimus, nōbilissima, nōbilissimum *ir pan.*

2.6.3 Netaisyklingai laipsniuojami būdvardžiai

Būdvardžiai, kurie turi pabaigą, **-ius, -eus, -uus** paprastai laipsniuojami su prievėiksmiais **magis labiau, maximē labiausiai**:

necessari us, a, um <i>būtinai</i> idōne us, a, um <i>patogus</i> ardu us, a, um <i>status</i>	magis necessarius būtinis magis idōneus patogesnis magis arduus statesnis	maximē necessarius būtiniausias maximē idōneus patogiausias maximē arduus stačiausias
---	--	--

Nors būna išimčių, pvz. pasitaiko comp. **necessari|or, ius**, kai kurių būdvardžių vartojami visi laipsniai: **assidu|us, a, um sėslus**; *atkaklus* – com. **assidu|or, ius**, *superl. assiduissim|us, a, um*

Keli būdvardžiai laipsniuojami, keičiant šaknį:

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
bonus, bona, bonum <i>geras</i> malus, mala, malum <i>blogas</i> magnus, magna, magnum <i>didelis</i> parvus, parva, parvum <i>mažas</i> multus, multa, multum <i>gausus</i>	melior, melius <i>geresnis</i> pēior, pēius <i>blogesnis</i> māior, māius <i>didesnis</i> minor, minus <i>mažesnis</i> (adv. plūs daugiau) pl. plūrēs, plūra <i>gausesni</i>	optimus, optima, optimum <i>geriausias</i> pessimus, pessima, pessimum <i>blogiausias</i> maximus, maxima, maximum <i>didžiausias</i> minimus, minima, minimum <i>mažiausias</i> plūrimus, plūrima, plūrimum <i>gausiausias</i>

Būdvardžiai su keliomis aukščiausiojo laipsnio formomis:

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
super us, a, um / supern us, a, um <i>viršutinis</i> (plg. super, suprā <i>virš</i>) īnfer us, a, um / īnfern us, a, um <i>žemutinis</i> (plg. īnfrā <i>apačioje</i>) poster us, a, um <i>paskesnis</i> (plg. post po) exter (exter us), a, um / extern us, a, um <i>išorinis</i> (plg. extrā <i>išorėje</i>)	superior, superius <i>viršesnis, aukštesnis</i> īnferior, īnferius <i>žemutinis</i> posterior, posterius <i>paskesnis</i> exterior, exterius <i>išorinis</i>	suprēm us, a, um / summ us, a, um <i>viršiausias, aukščiausias</i> īnfim us, a, um / īm us, a, um <i>žemiausias, giliausias</i> postrēm us, a, um / postum us, a, um <i>paskiausias, paskutinis</i> extrēm us, a, um / extim us, a, um <i>kraštutinis</i>

Būdvardžiai, neturintys nelyginamojo laipsnio:

<i>Adverbium / Praepositio</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
citrā <i>šiapus</i> ultrā <i>anapus</i> intrā <i>viduje</i> prope <i>arti</i> prae <i>priekyje, pirma</i> dē <i>nuo</i> –	citerior, citerius <i>šiapusinis, artesnis</i> ulterior, ulterius <i>anapusinis, tolimesnis</i> interior, interius <i>vidinis</i> propior, propius <i>artesnis</i> prior, prius <i>pirmesnis</i> dēterior, dēterius <i>prastesnis</i> ocior, ocius <i>greitesnis</i>	citim us, a, um <i>artimiausias</i> ultim us, a, um <i>tolimiausias, paskutinis</i> intim us, a, um <i>giliausias</i> proxim us, a, um <i>artimiausias</i> prim us, a, um <i>pirmas, pirmiausias</i> dēterrim us, a, um <i>prasčiausias</i> ocissim us, a, um <i>greičiausias</i>

Sudurtinių būdvardžių su **-dicus, -ficus, -volus** (< dīco *sakau, facio darau, volo noriu*) sudaromi įterpiant dalyvių priesagą **-ent-** (nors tokie dalyviai gali būti nevartojami, pvz. neegzistuoja *magnificēns, tik magnificāns < magnificāre):

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
maledic us, a, um <i>piktakalbis</i> benevol us, a, um <i>palankus</i> magnific us, a, um <i>didingas</i>	maledic-ent-ior, maledic-ent-ius benevol-ent-ior, benevol-ent-ius magnific-ent-ior, magnific-ent-ius	maledic-ent-issim us, a, um benevol-ent-issim us, a, um magnific-ent-issim us, a, um

Kiti nereguliarūs atvejai:

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
vetus (m/f/n), gen. veteris / vetust us, a, um <i>senas</i> senex (m/f), gen. senis <i>senas</i> iuven is, e <i>jaunas</i> dīves / dīs (m/f/n), gen. dīvitis / dītis <i>turtingas</i> nēquam <i>nekait. netikęs, nieko vertas</i> frūgī <i>nekait. / frūgāl is, e</i> <i>saikingas, protingas; naudingas</i>	vetustior, vetustius <i>senesnis</i> senior (m/f), gen. seniōris <i>senesnis, vyresnis / nātū māior</i> <i>vyresnis</i> iūnior (m/f), gen. iūniōris / nātū <i>minor</i> <i>jaunesnis</i> dīvitior / dītior, n dīvitiūs / dītius <i>turtingesnis</i> nēquior, nēquius <i>labiau netikęs</i> frūgālīor, frūgālīus <i>taupesnis; naudingesnis</i>	veterrim us, a, um <i>seniausias</i> nātū maximus <i>vyriausias</i> nātū minimus <i>jauniausias</i> dīvitissim us, a, um / dītissim us, a, um <i>turtingiausias</i> nēquissim us, a, um <i>labiausiai netikęs</i> frūgālīssim us, a, um <i>taupiausias, naudingiausias</i>

1-os galūnės būdvardžiai **vetus, senex, iuvenis, dīves** linksniuojami pagal priebalsinį 3-os linksniuotės tipą (abl. sg. -e, gen. pl. -um); **senex** ir **iuvenis** papr. vartojami kaip daiktavardžiai: *senis, senē; jaunuolis, jaunuolē*

Būdvardžių reikšmę sustiprina priešdėliai **per-, prae-**:

magnus didelis, permagnus labai didelis, potēns (m/f/n), *gen. potentis galingas; praepotēns* (m/f/n), *gen. praepotentis labai galingas*.

Kai kurių būdvardžių nelyginamasis ir aukštesnysis laipsnis vartojamas ta pačia reikšme, pvz. **posterus / posterior paskesnis, vēlesnis** etc.

Kartais aukštesniojo ar aukščiausiojo laipsnio reikšmių negalima išvesti iš nelyginamojo laipsnio, vienas ar kitas laipsnis gali įgyti papildomų reikšmių.

Čia pateikta tik bendra apžvalga, [visa tai yra žodyninė informacija](#).

2.6.4 Multi – plures – plurimi / pauci – pauciōres – paucissimi vartojimas

Nota bene:

multī, ae, a *gausūs, daug*

plūrēs (m, f), **plūra** (n) *gausesni, daugiau; gana daug, tikrai daug*

plūrimī, ae, a *gausiausi, labai gausūs, daugiausia; labai daug*

plēri-que, plēae-que, plēra-que *didžioji dalis, dauguma* (linksniuojame pirmąjį dėmenį iki -que)

multi, plūrimī, plēri-que linksniuojami pagal 2-1 linksniuotę; **plūrēs, plūra** sudarytas kitaip, nei visi aukštesniojo laipsnio būdvardžiai (neturi priesagos -iōr-) ir yra linksniuojamas pagal 3-ą linksniuotę, mišrųjį tipą:

Nom.	plūrēs m, f	plūra n
Gen.	plūrium / ret. plūrum	
Dat.	plūribus	
Acc.	plūrēs m, f	plūra n
Abl.	plūribus	

Visi šie kiekybę nurodantys žodžiai yra būdvardžiai, derinami su daiktavardžiais gimine, skaičiumi ir linksniu pvz.:

multī virī *daug vyrų* – **plūrēs virī** *daugiau vyrų* – **plūrimī virī** *daugiausiai vyrų*

multae mulierēs *daug moterų* – **plūrēs mulierēs** *daugiau moterų* – **plūrimae mulierēs** *daugiausiai moterų*

multa castella *daug pilių* – **plūra castella** *daugiau pilių* – **plūrima castella** *daugiausiai pilių*

Vienaskaita **multus, a, um; plūrimus, a, um** papr. vartojama su neskaičiuojamais ar kuopiniais daiktavardžiais, pvz.:

multus pulvis *daug dulkių; plūrimus labor* *daugusia / labai daug darbo* etc.

Būdvardžio **plūrēs** vienaskaita nevartojama, iš jo vienaskaitos niekatrosios giminės yra kilęsrieveiksmis ir niekatrosios giminės daiktavardis **plūs** *daugiau / didesnė dalis*, vartojamas su veiksmažodžiais arba daiktavardžių dalies kilmininku (genetivus partitivus).

Klasikinėje kalboje plūs + gen. *daugiau ko* paprastai vartojama su neskaičiuojamais daiktavardžiais, pvz.:

plūs temporis *daugiau laiko*, **plūs aquae** *daugiau vandens*, **plūs pecūniae** *daugiau pinigų*, **plūs honōris** *daugiau garbės*, **plūs vīrium** *daugiau jėgų*; labai retai su skaičiuojamų daiktavardžių daugiskaita: **plūs hostium** *daugiau (iš) priešų* (= **plūrēs hostēs**)

Mažai, mažiau, mažiausiai pasakome naudodami taisyklingai sudaromus būdvardžius

paucī, ae, a *negausūs, nedaug*

comp. **pauciōrēs** m, f **pauciōra** n *ne tokie gausūs: mažiau; gana nedaug*

superl. **paucissimī, ae, a** *negausiausi, labai negausūs, mažiausiai; labai nedaug*

paucī virī *mažai vyrų* – **pauciōrēs virī** *mažiau vyrų* – **paucissimī virī** *mažiausiai vyrų*

pauciae mulierēs *mažai moterų* – **pauciōrēs mulierēs** *mažiau moterų* – **paucissimiae mulierēs** *mažiausiai moterų*

pauca castella *mažai pilių* – **pauciōra castella** *mažiau pilių* – **paucissima castella** *mažiausiai pilių*

Vienaskaita **paucus** pasitaiko labai retai, tokiose frazėse kaip **paucus sermo** *negausi šneka / nedaug šnekos*, **paucum tempus** *nedaug laiko* etc., aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio vienaskaita praktiškai nevartojama.

2.7 Participia. Dalyviai

Lotynų kalboje yra keturi dalyviai:

- 1) esamojo laiko veikiamosios rūšies
- 2) perfekto laiko neveikiamosios rūšies
- 3) būsimajo laiko veikiamosios rūšies
- 4) būsimajo laiko neveikiamosios rūšies (dar vadinamą reikiamybės dalyviu arba gerundyvu)

2.7.1 Dalyvių sudarymas

Esamojo laiko sudaromi iš esamojo laiko (bendratis) kamieno, pridėdant priesagą **-nt-** pirmos ir antros asmenuotės kamienams, arba priesagą **-ent-** trečios, ketvirtos ir penktos (mišriosios) asmenuotės kamienams bei 3-ios linksniuotės galūnes.

Vienaskaitos vardininkė prieš galūnę -s raidė -t- išnyko, taip susidarė **-ns** [< -nts] 1-ai ir 2-ai asmenuotei ir **-ēns** [< -*ents] 3-iai, 4-ai ir 5-ai (mišriai) asmenuotei.

Balsis prieš vardininko galūnę -ns yra ilgas, visuose kituose linksniuose prieš -nt jis trumpėja.

Perfekto neveik. rūšies dalyviai sudaromi iš supyno kamieno, pridėdant 1–2 linksniuotės galūnes.

Būsimajo laiko veik. rūšies dalyviai sudaromi iš supyno kamieno, pridėdant priesagą **-ūr-** ir 1–2 linksniuotės galūnes.

Futūro neveik. rūšies (reikiamybės) dalyviai sudaromi iš esamojo laiko (bendratis) kamieno, pridėdant priesagą -nd- pirmos ir antros asmenuotės kamienams, priesagą **-end-** trečios, ketvirtos ir penktos (mišriosios) asmenuotės kamienams bei 1–2 linksniuotės galūnes. Prieš -nd- balsis visuomet yra trumpas.

5-ių asmenuočių pagr. formos (jas gauname iš žodyno)	esamojo laiko (bendratis) kamienas	supyno kamienas
I. amo (< amao), amāre ; amāvī , amātum <i>mylēti</i>	amā- / ama-	amāt-
II. video , vidēre ; vīdī , vīsum <i>matyti</i>	vidē- / vide-	vīs-
III. rego , regere ; rēxī , rēctum <i>valdyti, vesti</i>	reg-	rēct-
IV. audio , audīre ; audīvī , audītum <i>girdėti</i>	audī- / audi-	audīt-
V. iacio , iacere ; iēcī , iactum <i>mesti</i>	iaci- / iac-	iact-

5-os (-i-) asmenuotės dalyvius sudarome nuo -i- kamieno (t. y. jie sutampa su ketvirtos asmenuotės).

- 1) Esamojo laiko veik. rūšies dalyviai:

- I. **amā-ns**, *gen. ama-nt-is* *mylintis, -inti (mylėdamas, -a), gen. mylinčio, -ios*
- II. **vidē-ns**, *gen. vide-nt-is* *matantis, -anti (matydamas, -a), gen. matančio, -ios*
- III. **reg-ēns**, *gen. reg-ent-is* *valdantis, -anti (valdydamas, -a), gen. valdančio, -ios*
- IV. **audi-ēns**, *gen. audi-ent-is* *girdintis, -inti (girdėdamas, -a), gen. girdinčio, -ios*
- V. **iaci-ēns**, *gen. iaci-ent-is* *metantis, -anti (mesdamas, -a), gen. metančio, -ios*

Kai esamojo laiko dalyvis sakinyje reiškia aplinkybę, jį galime versti pusdalyviu: hoc **dicēns** ferrum adversō sub pectore condit *tai sakvdamas geležtę į atsuktą krūtinę smeigia* (Vergilijus).

- 2) Perfekto neveik. rūšies dalyviai:

- I. **amāt-us**, **a, um** *mylėtas, mylėta*
- II. **vīs-us**, **a, um** *matytas, matyta*
- III. **rēct-us**, **a, um** *valdytas, valdyta*
- IV. **audīt-us**, **a, um** *girdėtas, girdėta*
- V. **iact-us**, **a, um** *(nu)mestas, (nu)mesta*

- 3) Būsimajo laiko veik. rūšies dalyviai:

- I. **amāt-ūr-us**, **a, um** *mylēsias, mylēsianti*
- II. **vīs-ūr-us**, **a, um** *matysias, matysianti*
- III. **rēct-ūr-us**, **a, um** *valdysias, valdysianti*
- IV. **audīt-ūr-us**, **a, um** *girdēsias, girdēsianti*
- V. **iact-ūr-us**, **a, um** *mesias, mesianti*

- 4) Futūro neveik. rūšies (reikiamybės) dalyviai:

- I. **ama-nd-us**, **a, um** *mylētinas, mylētina (mylėsimas, -a)*
- II. **vide-nd-us**, **a, um** *matytinas, matytina (matysimas, -a)*
- III. **reg-end-us**, **a, um** *valdytinus, valdytina (valdysimas, -a)*
- IV. **audi-end-us**, **a, um** *klausytinas, klausytina (klausysimas, -a)*
- V. **iaci-end-us**, **a, um** *mestinas, mestina (mesimas, -a)*

(Lietuvių kalboje toks vertimas nėra geras stilistiškai, tad paprastai verčiama „kurį reikia mylėti“ etc.)

2.7.2 Deponentinių veiksmažodžių dalyviai

Deponentinių veiksmažodžių dalyviai sudaromi taip pat kaip paprastų veiksmažodžių. Trys dalyviai turi ir tokią pačią reikšmę, išskyrus perfekto dalyvius, kurie įgyja veikiamąją reikšmę. Pvz.:

pat̃ior, ī; passus sum (*iš*)*kęsti, patirti*

patiēns kenčiantis, -ti (*gen. patientis*)

passūrus, a, um kentėsiantis, -ti

passus, a, um iškentęs, -usi

patiendus, a, um kęstinas, -a (*kentėsimas, -a*)

Pasitaiko deponentinių veiksmažodžių perfekto dalyvių, kurie gali turėti ir veikiamąją ir neveikiamąją reikšmę, kaip cōnfessus [< cōnfiteor] *prisipažinęs* ir *pripažintas*; meritus [< mereor] *pelnęs* ir *pelnytas* etc.

Taip pat keli nedeponentinių veiksmažodžių perfekto dalyviai turi veikiamąją reikšmę: adultus [< adolēscō] *subrendęs, suaugęs*; cēnātus [< cēno] *papietavęs*; iūrātus [< iūro] *prisiekęs*; pōtus [< pōto] *išgėręs*; prānsus [< prandeo] *papusrėčiavęs*.

2.7.3 Dalyvių linksniavimas

Esamojo laiko dalyviai linksniuojami 3-iaja linksniuote, kaip vienos galūnės būdvardžiai, tik *abl. sg.* galūnę turi -e, (ne -ī, kaip 3-ios linksniuotės būdvardžiai, nors jei dalyvis būdvardėjęs, gali pasitaikyti ir -ī).

Visi kiti trys dalyviai linksniuojami kaip 2-1 linksniuotės būdvardžiai.

Esamojo laiko dalyviai (3 linksniuotė)

amāns mylintis, -i

Sg.		
Nom.	amāns <i>m, f, n</i>	
Gen.	amantis	
Dat.	amantī	
Acc.	amantem <i>m, f</i>	amāns <i>n</i>
Abl.	amante (būd.v.-ī)	
Pl.		
Nom.	amantēs <i>m, f</i>	amantia <i>n</i>
Gen.	amantium	
Dat.	amantibus	
Acc.	amantēs	amantia
Abl.	amantibus	

Kiti dalyviai (2-1 linksniuotė)

vīsūrus, a, um matysiąs, matysianti; vīsus, a, um matytas, matyta; videndus, a, um matytinas, matytina

Sg.			
Nom.	vīsūr-us <i>m</i> , vīsūr-a <i>f</i> , vīsūr-um <i>n</i>	vīs-us <i>m</i> , vīs-a <i>f</i> , vīs-um <i>n</i>	vidend-us <i>m</i> , vidend-a <i>f</i> , vidend-um <i>n</i>
Gen.	vīsūr-ī, vīsūr-ae, vīsūr-ī	vīs-ī, vīs-ae, vīs-ī	vidend-ī, vidend-ae, vidend-ī
Dat.	vīsūr-ō, vīsūr-ae, vīsūr-ō	vīs-ō, vīs-ae, vīs-ō	vidend-ō, vidend-ae, vidend-ō
Acc.	vīsūr-um, vīsūr-am, vīsūr-um	vīs-um, vīs-am, vīs-um	vidend-um, vidend-am, vidend-um
Abl.	vīsūr-ō, vīsūr-ā, vīsūr-ō	vīs-ō, vīs-ā, vīs-ō	vidend-ō, vidend-ā, vidend-ō
Pl.			
Nom.	vīsūr-ī, vīsūr-ae, vīsūr-a	vīs-ī, vīs-ae, vīs-a	vidend-ī, vidend-ae, vidend-a
Gen.	vīsūr-ōrum, vīsūr-ārum, vīsūr-ōrum	vīs-ōrum, vīs-ārum, vīs-ōrum	vidend-ōrum, vidend-ārum, vidend-ōrum
Dat.	vīsūr-īs	vīs-īs	vidend-īs
Acc.	vīsūr-ōs, vīsūr-ās, vīsūr-a	vīs-ōs, vīs-ās, vīs-a	vidend-ōs, vidend-ās, vidend-a
Abl.	vīsūr-īs	vīs-īs	vidend-īs

2.8 Gerundium. Gerundijus

Reikiamybės dalyvio (gerundyvo) negalima painioti su veiksmazodiniu daiktavardžiu, vad. gerundijumi, kuris turi sumpančias formas, tačiau ne visas – turi tik niekatrosios g. vienaskaitos linksnius, išskyrus vardininką, kurį gali atstoti bendratis. Praktiškai nevartojamas ir naudininkas, kurį atstoja ad + acc. (vart. tikslui reikšti): ad regendum valdymui.

Gerundijus nėra derinamas su daiktavardžiu, o pats turi daiktavardžio reikšmę ir funkcijas.

Nom.	(regere)
Gen.	regendī valdymo
Dat.	–
Acc.	regendum valdymą
Abl.	regendō valdymu / valdant / dėl valdymo etc.

2.9 Pronomina. Įvardžiai

2.9.1 Pronomina personalia et reflexīva. Asmeniniai ir sangrąžinis įvardžiai

Sg.			Refl.	Pl.	
	1 a.	2 a.	tik 3 a. sg. / pl.	1 a.	2 a.
Nom.	ego aš	tū tu		nōs mes	vōs jūs
Gen.	meī manęs	tuī tavęs	suī savęs	nostrī mūsų / nostrum iš mūsų	vestrī jūsų / vestrum iš jūsų
Dat.	mihi man	tibi tau	sibi sau	nōbīs mums	vōbīs jums
Acc.	mē mane	tē tave	sē save	nōs mus	vōs jus
Abl.	mē manimi	tē tavimi	sē savimi	nōbīs mumis	vōbīs jumis

Asmeninių įvardžių 3-įjį asmenį (*jis, ji; jie jos*) pakeičia parodomieji įvardžiai: **is, ea, id** *jis, tas; ille, illa, illud* *anas; iste, ista, istud* *tas; hic, haec, hoc* *šitas*.

Sangrąžinis įvardis vartojamas tik 3 asmeniui (ir vns., ir dgs.) sangrąžiniame sakinyje: ille sē lavat *jis save prausia / prausiasi*, ille sibi dicit *jis sau sako*, illī amant sē ipsōs *jie myli save pačius*, militēs rem ā sē gestam docent *kariai praneša apie savo įvykdytą žygį* etc. Bet: mē lavo *aš prausiuosi*, tū dicitis tibi *tu sakai sau*, accūsāmus nōs ipsōs *kaltiname save pačius* etc.

Gen. pl. **nostrum, vestrum** vartojami tik vad. dalies kilmininkui (genitivus partitivus), kuris reiškia visumą, iš kurios paimta dalis, pvz.: ūnus nostrum *vienas iš mūsų*; multī nostrum *daugelis iš mūsų*; hunc nostrum *šitą iš mūsų*; uter vestrum? *kuriam iš jūsų?* cui vestrum? *kuriam iš jūsų?*

Kilmininkai **meī, tuī, nostrī, vestrī** vartojami labai retai – tik tuo atveju, kai veiksmazodis, daiktavardis ar būdvardis reikalauja kilmininko, o lotynų kalboje tai labai reti atvejai (papr. su žodžiais, reiškiančias prisiminimą ar užmiršimą: tuī meminī *tave prisimenu*, oblītus sum vestrī *jus pamiršau*, memoria nostrī *prisiminimas apie mus*, memor ipse meī *(aš) prisimenantis pats save*). Asmeninių įvardžių kilmininkai negali pakeisti savybinių įvardžių.

Prielinksnis cum su asmeniniais įvardžiais vartojamas postpoziciškai: mēcum *su manimi*, tēcum *su tavimi*, nōbīscum *su mumis*, vōbīscum *su jumis*.

2.9.2 Pronomina possesīva. Savybiniai įvardžiai

meus, mea, meum *mano, manasis*

tuus, tua, tuum *tavo, tavasis*

noster, nostra, nostrum *mūsų, mūsųškis*

vester, vestra, vestrum *jūsų, jūsųškis*

suus, sua, suum *savo (paties), savasis* : taikomas tik 3 a. (ir vns. ir dgs.) sangrąžiniame sakinyje.

Savybiniai įvardžiai kilo iš asmeninių ir sangrąžinio įvardžių, taigi turi panašius kamienus. Jie linksniojami kaip 2-1 linksniotės būdvardžiai ir taip pat kaip būdvardžiai yra derinami su daiktavardžiu.

Savybinis įvardis **suus, a, um** vartojamas tik kalbant apie trečiąjį asmenį (kaip ir sangrąžinis **suī, sibi sē**). Taip savybiniai įvardžiai vartojami prancūzų, italų, įspanų, vokiečių kalbose.

Savybinis įvardis **meus** turi šauksmininką **mī**: mī fili *mano sūnau*; mī pater *mano tėve* (taip pat skamba ir sutrumpėjęs asmeninio įvardžio naudininkas *mihi* > *mī*, pvz. ille mī par esse deō videtur *jis man atrodo lygus dievui*; dā mī bāsia mīlle *duok man tūkstantį bučinių*; Catullus).

Asmeninių įvardžių kilmininko formos sutampa su keliomis savybinių įvardžių formomis (susidarančiomis pastaruosius linksniuojant), tačiau jos reiškia visai ką kita: *misereor* tuī *man* tavęs *gaila*, bet tuī *amīcī* tavojo *draugo* / tavieji *draugai*; ūnus vestrum *vienas* iš jūsu, bet vestrum *amīcum jūsu* (*jūsiški*) *draugą*; nostrī *mementō prisimink* mus, bet nostrī *liberī* mūsų (*mūsiškiai*) *vaikai* ir kt. Savybinius ir asmeninius įvardžius reikia skirti iš konteksto: asmeniniai įvardžiai yra savarankiški, savybiniai būtinai suderinti su daiktavardžiu, kurį pažymi.

Asmeninių įvardžių kilmininkai negali pakeisti savybinių įvardžių, nurodyti kad kažkas kažkam priklauso (t. y. *meī manęs* negali reikšti *mano* etc.). Jie vartojami labai retai, nes lotynų kalba nemėgsta kilmininko papildinio.

Vartojimo pavyzdžiai

amo amīcum meum myliu savo (lot. manąjį) draugą
amās amīcam tuam (tu) myli savo (tavąjį) draugę
amāmus fīliōs nostrōs mylime savo (mūsiškius) sūnus
amātis fīliās vestrās mylite savo (jūsiškes) dukteris
fīlius amat patrem suum et matrem suam sūnus myli savo (savąjį) tėvą ir savo (savąją) motiną
sorōrēs amant fratrēs suōs seserys myli savo (savuosius) brolius
fratrēs amant sorōrēs suās broliai myli savo (savąsias) seseris

Bet norėdami pasakyti *jo, jos, jų, t. y.* kažkieno kito (sakinys nėra sangražinis) vartojame parodomųjų įvardžių **is, ea, id** *jis, tas, ille, illa, illud* *anas, tas* (kartais ir kitų parodomųjų įvardžių) kilmininką:

amo fratrem eius myliu jo /jos brolį
tū amās sorōrem illū tu myli jo / jos seserį
illa amat fratrem eōrum /eārum ji myli jų brolį

2.9.2.1 Savybinių įvardžių derinimas su daiktavardžiais

equus, **i**n *m* žirgas; **e**pistula, **a**e *f*laiškas; **s**omnium, **i**n *s*apnas; **collē**ga, **a**e *m* bendradarbis

Sg.				
Nom., voc.	equus meus <i>mano žirgas</i> voc. mī eue <i>mano žirge</i>	epistula nostra <i>mūsų laiškas</i>	somnium tuum <i>tavo sapnas</i>	collēga vester <i>jūsų bendradarbis</i>
Gen.	equī meī <i>mano žirgo</i>	epistulae nostrae <i>mūsų laiško</i>	somnī tuī <i>tavosapno</i>	collēgae vestrī <i>jūsų bendradarbio</i>
Dat.	equō meō <i>mano žirgui</i>	epistulae nostrae <i>mūsų laiškui</i>	somniō tuō <i>tavo sapnui</i>	collēgae vestrō <i>jūsų bendradarbiui</i>
Acc.	equum meum <i>mano žirgą</i>	epistulam nostram <i>mūsų laišką</i>	somnium tuum <i>tavo sapną</i>	collēgam vestrū <i>jūsų bendradarbių</i>
Abl.	equō meō <i>mano žirgu</i>	epistulā nostrā <i>mūsų laišku</i>	somniō tuō <i>tavo sapnu</i>	collēgā vestrō <i>jūsų bendradarbiu</i>
Pl.				
Nom., voc.	equī meī <i>mano žirgai</i>	epistulae nostrae <i>mūsų laiškai</i>	somnia tua <i>tavo sapnai</i>	collēgae vestrī <i>jūsų bendradarbiai</i>
Gen.	equōrum meōrum <i>mano žirgų</i>	epistularum nostrarum <i>mūsų laiškų</i>	somniōrum tuōrum <i>tavo sapnų</i>	collēgarum vestrōrum <i>jūsų bendradarbių</i>
Dat.	equīs meīs <i>mano žirgams</i>	epistulis nostris <i>mūsų laiškams</i>	somniīs tuīs <i>tavo sapnams</i>	collēgīs vestrīs <i>jūsų bendradarbiams</i>
Acc.	equōs meōs <i>mano žirgus</i>	epistulas nostras <i>mūsų laiškus</i>	somnia tua <i>tavo sapnus</i>	collēgās vestrōs <i>jūsų bendradarbius</i>
Abl.	equīs meīs <i>mano žirgams</i>	epistulis nostris <i>mūsų laiškams</i>	somniīs tuīs <i>tavo sapnams</i>	collēgīs vestrīs <i>jūsų bendradarbiams</i>

2.9.3 Adiectīva pronominalia. Įvardiniai būdvardžiai

ūn|us, **a**, **um** *vienas* (skaitvardis, retai vart. įvardžio reikšme)
sō|us, **a**, **um** *tiktai vienas, vienintelis* (ūnus pabrėžia skaičių, sōhus – kad kažkas yra be kitų)
ūll|us, **a**, **um** *kažkoks* (su neiginiu *joks*)
nūll|us, **a**, **um** *nė vienas, joks*
tōt|us, **a**, **um** *visas, ištisas*
alter, **a**, **um** *kitas (iš dviejų), antras*
uter, **utra**, **utrum** *katras (iš dviejų)*
neut|er, **ra**, **rum** *niekatras, nė vienas (iš dviejų)*
alius, **alia**, **aliud** *kitas*

Įvardiniai būdvardžiai priskiriami vienai grupei ne pagal reikšmę ar funkcijas sakinyje, o pagal linksniavimo būdą.

Visi šie įvardžiai linksniuojami 2-1 linksniuote, skiriasi tik vns. kilmininko ir naudininko formos (gen. **-ius**; dat. **-ī**; šios linksnių formos visoms giminėms vienodos). Taip pat atkreipkite dėmesį į įvardžio *alius, alia, aliud* niekatrosios giminės vardininką ir galininką.

tōt|us, a, um *visas*; taip pat linksniuojami: **ūn|us, a, um** *vienas*; **sōl|us, a, um** *vienintelis*; **ūll|us, a, um** *kažkoks*; **nūll|us, a, um** *joks, nė vienas*
uter, utra, utrum *katras, kuris (iš dviejų)*; taip pat linksniuojamas: **neut|er, ra, rum** *niekatras, nė vienas (iš dviejų)*
alter, a, um *kitas, antras* (linksniuojamas visai taip pat kaip uter ir neuter, tik kamiene išlaiko -e-
alius, alia, aliud *kitas*

Sg.												
Nom.	tōtus <i>m</i>	tōta <i>f</i>	tōtum <i>n</i>	uter <i>m</i>	utra <i>f</i>	utrum <i>n</i>	alter <i>m</i>	altera <i>f</i>	alterum <i>n</i>	alius <i>m</i>	alia <i>f</i>	aliud <i>n</i>
Gen.	tōtūs			utrūs			alterūs			aliūs (ret.)		
Dat.	tōtī			utrī			alterī			aliū		
Acc.	tōtum	tōtam	tōtum	utrum	utram	utrum	alterum	alteram	alterum	aliūm	aliām	aliud
Abl.	tōtō	tōtā	tōtō	utrō	utrā	utrō	alterō	alterā	alterō	aliō	aliā	aliō
Pl.												
Nom.	tōtī	tōtae	tōta	utrī	utrac	utra	alterī	alterae	alterī	aliū	aliae	alia
Gen.	tōtōrum	tōtārum	tōtōrum	utrōrum	utrārum	utrōrum	alterōrum	alterārum	alterōrum	aliōrum	aliārum	aliōrum
Dat.	tōtis			utrīs			alterīs			aliīs		
Acc.	tōtōs	tōtās	tōta	utrōs	utrās	utra	alterōs	alterās	alterōs	aliōs	aliās	alia
Abl.	tōtis			utrīs			alterīs			aliīs		

Gen. sg. aliūs vartojama retai, ją gali pakeisti alterūs < alter.

2.9.4 Pronomina demonstratīva et determinatīvum. *Parodomicieji ir pažymimasis įvardžiai*

Parodomicieji įvardžiai

is, ea, id *jis, tas*; **īdem, eadem, idem** *tas pats* (sudėtinis įvardis < is, ea, id + -dem)

ille, illa, illud *anas*

iste, ista, istud *tas*

hic, haec, hoc *šitas, šis, štai tas*

Pažymimasis įvardis

ipse, ipsa, ipsum *pats*

is, ea, id *jis, tas*; **īdem, eadem, idem** *tas pats*

Sg.						
Nom.	is <i>m</i>	ea <i>f</i>	id <i>n</i>	īdem <i>m</i>	eadem <i>f</i>	idem <i>n</i>
Gen.	eius			eiusdem		
Dat.	eī			eīdem		
Acc.	eum	eam	id	eundem	eandem	idem
Abl.	eō	eā	eō	eōdem	eādem	eōdem
Pl.						
Nom.	eī / īī	eae	ea	eīdem / īīdem	eaedem	eadem
Gen.	eōrum	eārum	eōrum	eōrundem	eārundem	eōrundem
Dat.	eīs / īīs			eīsdem / īīsdem / īsdem		
Acc.	eōs	eās	ea	eōsdem	eāsdem	eadem
Abl.	eīs / īīs			eīsdem / īīsdem / īsdem		

Nom. pl. eīdem / īīdem kartais trumpėja į īdem (tada sutampa su nom. sg.).

Vienaskaitos galininko ir daugiskaitos kilmininko galūnių -m dėl asimiliacijos (prieš -d-) virto -n: eundem [< *eum-dem], eandem [< *eam-dem], eōrundem [< *eōrum-dem], eārundem [*eārum-dem].

ille, illa, illud *anas*; taip pat linksniuojamas **iste, ista, istud** *tas*

ipse, ipsa, ipsum *pats*

Sg.						
Nom.	ille <i>m</i>	illa <i>f</i>	illud <i>n</i>	ipse <i>m</i>	ipsa <i>f</i>	ipsum <i>n</i>
Gen.	illūs			ipsius		
Dat.	illī			ipsī		
Acc.	illum	illam	illud	ipsum	ipsam	ipsum
Abl.	illō	illā	illō	ipsō	ipsā	ipsō
Pl.						
Nom.	illī	illae	illa	ipsī	ipsae	ipsa
Gen.	illōrum	illārum	illōrum	ipsōrum	ipsārum	ipsōrum
Dat.	illīs			ipsīs		
Acc.	illōs	illās	illa	ipsōs	ipsās	ipsa
Abl.	illīs			ipsīs		

Nota bene: įvardžių *is, ea, id, tas, ille, illa, illud, anas, iste, ista, istud, tas, ipse, ipsa, ipsum, pats* daugiskaitos galinės visiškai sutampa su 2-1 linksniuotės, reikia įsidėmėti tik skirtingas vienaskaitos formas.

hic, haec, hoc šitas, šis

Sg.			
Nom.	hic <i>m</i>	haec <i>f</i>	hoc <i>n</i>
Gen.	hūius		
Dat.	huic		
Acc.	hunc	hanc	hoc
Abl.	hōc	hāc	hōc
Pl.			
Nom.	hī	hae	haec
Gen.	hōrum	hārum	hōrum
Dat.	hīs		
Acc.	hōs	hās	haec
Abl.	hīs		

hic, haec, hoc linksniavimas susiformavo prie įvardžio *kai* kurių linksnių prisidėjus parodomajai dalelei *-c < -ce*. Susidariusios formos (ypač vienaskaitos) yra labai netaisyklingos, taigi lengviausia jas išmokyti atmintinai.

Kiti klausiamieji parodomieji įvardžiai linksniuojami taisyklingai 2-1 arba 3 linksniuote, pvz.:

tant|us, a, um toks (*didelis, tokio dydžio*)
tāl|is, e toks (*apie kokybę*)

Nelinksniuojami, iš kilmininkų kilę:

ēiusmodī tokios rūšies, toks
huiusmodī tokios rūšies, šitoks

2.9.5 Pronomina interrogatīva et relatīva. Klausiamieji ir santykiniai įvardžiai

Klausiamieji:	Santykinis (vartojamas prijungiant santykinius sakinius)
quis, quid? <i>kas?</i>	quī, quae, quod <i>kuris</i>
quī, quae, quod? <i>kuris? koks? kas toks?</i>	

Sg.					
Nom.	quī	quae	quod	quis	quid
Gen.		cūius		cūius	
Dat.		cuī		cuī	
Acc.	quem	quam	quod	quem	quid
Abl.	quō	quā	quō	quō	quō
Pl.					
Nom.	quī	quae	quae		
Gen.	quōrum	quārum	quōrum		
Dat.		quibus			
Acc.	quōs	quās	quae		
Abl.		quibus			

Klausiamasis įvardis *quis, quid?* daugiskaitos ir moteriškos giminės formų neturi. *quis kas* gali nurodyti ir į moterį, ypač archainėje literatūroje arba jei nėra visiškai aišku, apie ką klausiama.

Prielinksnis *cum* su klausiamaisiais-santykiniais įvardžiais vartojamas postpoziciškai; *quōcum su kuo, quibuscum su kuriais* etc., plg. *mēcum, tēcum, nobīscum, vōbīscum*.

Kiti klausiamieji santykiniai įvardžiai linksniuojami taisyklingai 2-1 arba 3 linksniuote, pvz.:

quant | **us, a, um** *koks (didelis), kokio dydžio*

quōt | **us, a, um** *kelintas*

quāl | **is, e** *koks (apie kokybę)*

Nelinksniuojamas, iš kilmininko kilęs:

cūiusmodī (**cūius modī**) *kokios rūšies, koks*

2.9.6 Pronomina indefinīta. Neapibrėžiamieji įvardžiai

Nežymimųjų įvardžių reikšmę gali turėti paprasti klausiamieji-santykiniai įvardžiai (*dažnai po sī jeigu, nisi ne bent, nē „kad ne“, num nejaugi, quō kur/kuo, quantō kiek, cum kai / kadangi/nors, ubi kur*):

quī, qua (quae), quod kas nors, kuris nors; koks nors; sī **quī** graviore vulnere acceptō equō dēciderat, eum circumsistēbant jei kas nors sunkiau sužeistas nukrisdavo nuo žirgo, jį apsupdavo (Caesar); sī **qua** facultās erit *jei bus kokia nors galimybė* (Cicero)
quis, quid kas, kas nors; sī **quis quid** dē finītīmīs rūmōre accēperit *jei kas ką sužinos iš kaimynų per gandas ir kalbas* (Caesar)

Šie įvardžiai yra linksniuojami lygiai taip pat, kaip klausiamieji-santykiniai, tik moteriškos giminės vienaskaitos vardininkas dažnai yra **qua**, o ne **quae**. Tai būdinga ir sudėtiniam įvardžiui **aliquī, aliqua** /ret. **aliquae, aliquod** ir **aliquis, aliqua, aliquid**.

Neapibrėžiamaisiais įvardžiais³ taip pat galima vadinti beveik visus įvardinius būdvardžius (išskyrus klausiamąjį **uter, utra, utrum**), kai jie klasifikuojami pagal reikšmę bei neigiamuosius įvardžius **nēmo niekas /joks, jokia** ir **nihil niekas**. Neapibrėžiamųjų įvardžių reikšmę turi ir daugelis būdvardžiams priskiriamų determinantų, pvz. **omnis, cūnctus** etc.

2.9.6.1 Pronomina indefinīta composita. Neapibrėžiamieji sudėtiniai įvardžiai

Dauguma neapibrėžiamųjų įvardžių yra sudėtiniai.

1. Dažniausiai jie sudaryti iš įvardžių **quī, quae (qua), quod** ir **quis, quid; uter, utra, utrum**, prisijungus reikšminėms dalelėms žodžio priekyje arba gale, retai iš abiejų pusių (kaip **aliquīlibet**).
2. Reikšminės dalelės yra arba kilusios iš tam tikrų žodžių (pvz. **ali-** < **alius kitas, que ir**), arba pačios savaime jokios reikšmės neturi (kaip **-pīam, -dam**); Kai kurie įvardžiai yra susidarę jungiantis į vieną žodį frazei (kaip **quīvis kuris nori; uterlibet katras patinka; cūiusquemodī kiekvienos rūšies**); frazės dėmenys gali būti sutrumpėję (kaip **cūicuiomodī** < **cūuiuscūiusmodī bet kokios rūšies**).
3. Keli įvardžiai sudaryti pakartojant pamatinį įvardį (kaip **quisquis**) ar jungiant kelis įvardžius (kaip **alteruter**).
4. Yra įvardžių, susidariusių jungiantis pamatiniui įvardžiui su sudėtinio (kaip **ūiusquisque**).

Iš kelių sujungti arba jungiantis frazei susidarę įvardžiai gali būti rašomi ir atskirai (pvz. **alter uter, cūiusque modī**).

Kartais įvardis, turintis vieną vyriškos giminės formą (t. y. sudarytą arba su **quī**, arba su **quis**) niekatrąją giminę turi dvejopą: su **quod**, ir su **quid** (kaip **quīdam, quaedam, quoddam /quiddam; quisquis, quidquid (quicquid) /quodquod**).

Sudėtiniai įvardžiai, kurių vyriškoji ir niekatroji giminė yra sudaryta su **quis, quid**, kartais turi atskiras moteriškos giminės formas (kaip **aliquis, aliqua, aliquid, quispiam, quaequam, quidpiam**).

Exempla

aliquī, aliqua /ret. **aliquae, aliquod** [**alius + quī**] *koks nors; kuris nors*; pl. **aliquī kai kurie**

aliquīlibet, aliquaelibet, aliquodlibet [**aliquī + libet**] *bet kuris kitas, bet koks kitas*

aliquis, aliqua, aliquid [**alius + quis**] *kas nors, kažkas*

alteruter, alterutra, alterutrum (*ir alter uter, altera utra, alterum utrum*) [**alter + uter**] (*gen. alterutrūs / alterūs utrūs, dat. alterutrī*) *vienas arba kitas, vienas iš dviejų, katras nors*

alteruterque, alterutraque, alterutrumque [**alter + uterque**] *ir vienas, ir kitas*

cūicuiomodī (< **cūuiuscūiusmodī**) [**quisquis + modus**] *koks bebūtų*

cūiusquemodī (**cūiusque modī**) [**quisque + modus**] *visokios rūšies, visoks*

quīcumque, quaecumque, quodcumque [**quī + cum + que**] *kuris bebūtų, koks bebūtų, kas bebūtų; bet kuris, bet koks, bet kas; kiekvienas, kas; visa, kas*

quīdam, quaedam, quoddam (quiddam) [**quī + dam**] *kažkoks, vienas*

quīlibet, quaelibet, quodlibet (quidlibet) [**quī + libet**] *bet kuris, bet koks; bet kas, kiekvienas*

quispiam, quaequam, quidpiam (quippiam) *ir quodpiam* [**quis + pīam**] *kas nors, kuris nors; koks nors*

³ Gramatikose jie toliau skirstomi į nežymimuosius (kažkoks, koks nors, bet koks etc.), atskiriamuosius (vienas, tam tikras, kitas etc.) ir apibendrinamuosius (visas, kiekvienas, niekas).

quisquam, quidquam (quicquam) *kas nors, kuris nors*
quisque, quaeque, quidque (quodque) [quis + que] *kiekvienas; aliai vienas, kas tik*
quisquis, quiddid (quicquid) *ir quodquod* [quis + quis] *bet kas, kas tik; visa, kas*
quīvīs, quaevīs, quidvīs (quodvīs) [quī + vīs] *kiekvienas, bet kas; bet kuris*
ūnusquisque, ūnaquaeque, ūnumquodque (ūnumquidque) [ūnus + quisque] *kiekvienas*
utercumque, utracumque, utrumcumque [uter + cumque] *katras bebūtų*
uterlibet, utralibet, utrumlibet [uter + libet] *katras nors, vienas ar kitas*
uterque, utraque, utrumque [uter + que] *kiekvienas (iš dviejų); ir vienas, ir kitas; abudu*
utervīs, utravīs, utrumvīs [uter + vīs] *katras nors, vienas iš dviejų; abu*

2.9.6.2 Sudėtinių įvardžių linksniavimas

Sudėtiniai įvardžiai linksniuojami lygiai taip pat, kaip pamatiniai, svarbu stebėti, kuri įvardžio dalis yra linksniuojama.

1. Dažniausiai linksniuojamas pamatinis įvardis, o jo reikšmę modifikuojanti dalelė yra nekaitoma (pvz. *gen. cūiusdam, dat. cūdam, acc. quendam, quandam; gen. utrūisque, dat. utrūique, acc. utrumque, utramque*).
2. Kai įvardis yra susidaręs jungiantis keliems įvardžiams, paprastai linksniuojamos abi jo dalys (pvz. *acc. quemquem, abl. quōquō*), nors kartais linksniuojama tik viena žodžio dalis (pvz. *gen. alterutrūis dat. alterutrū*).
3. Kai kurie sudėtiniai įvardžiai turi tik vienaskaitą (kaip *quisquam, ūnusquisque*), vieną kitą linksnį (kaip *quisquis, aliquilibet, alteruterque, utercumque*), arba yra nekaitomi (kaip *cuicuiomodī, cūiusquemodī*: pastarieji kilę iš kilmininko ir vartojami tarsi nederinamieji pažyminiai).

aliquī, aliqua/aliquae, aliquod [alius + quī] *koks nors; kuris nors*
aliquis, (aliqua), aliquid [alius + quis] *kas nors, kažkas*

Sg.					
Nom.	aliquī	aliqua / ret. aliquae	aliquod	aliquis	aliquid
Gen.		alicūius		alicūius	
Dat.		alicuī		alicuī	
Acc.	aliquem	aliquam	aliquod	aliquem	aliquid
Abl.	aliquō	aliquā	aliquō	aliquō	aliquō
Pl.					
Nom.	aliquī	aliquae	aliquae		
Gen.	aliquōrum	aliquārum	aliquōrum		
Dat.		aliquibus			
Acc.	aliquōs	aliquās	aliquae		
Abl.		aliquibus			

quīdam, quaedam, quoddam (quiddam) [quī + dam] *kažkoks, vienas*

Sg.			
Nom.	quīdam	quaedam	quoddam / quiddam
Gen.		cūiusdam	
Dat.		cūdam	
Acc.	quendam	quandam	quoddam / quiddam
Abl.	quōdam	quādam	quōdam
Sg.			
Nom.	quīdam	quaedam	quaedam
Gen.	quōrundam	quārundam	quōrundam
Dat.		quibusdam	
Acc.	quōsdam	quāsdam	quaedam
Abl.		quibusdam	

uterque, utraque, utrumque [uter + que] *kiekvienas (iš divieju); ir vienas, ir kitas; abudu*

Sg.			
Nom.	uterque	utraque	utrumque
Gen.		utrīusque	
Dat.		utrīque	
Acc.	utrumque	utramque	utrumque
Abl.	utrōque	utrāque	utrōque
Pl.			
Nom.	utrīque	utraeque	utraque
Gen.	utrōrumque	utrārumque	utrōrumque
Dat.		utrīsque	
Acc.	utrōsque	utrāsque	utraque
Abl.		utrīsque	

ūnusquisque, ūnaquaeque, ūnumquodque (ūnumquidque) [ūnus + quisque] *kiekvienas (yra tik vienaskaita)*

Sg.			
Nom.	ūnus-quisque	ūna-quaeque	ūnum-quodque / ūnum-quidque
Gen.		ūnīus-cūiusque	
Dat.		ūnī-cuīque	
Acc.	ūnum-quemque	ūnam-quamque	ūnum-quodque / ūnum-quidque
Abl.	ūnō-quōque	ūnā-quāque	ūnō-quōque

quisquam, quidquam (quicquam) kas nors, kuris nors

Sg.		
Nom.	quisquam	quidquam (quicquam)
Gen.		cūiusquam
Dat.		cuīquam
Acc.	quemquam	quidquam (quicquam)
Abl.		quōquam

quisquis, quidquid (quicquid) ir quodquod [quis + quis] *bet kas, kas tik; visa, kas*

Sg.		
Nom.	quis-quis	quid-quid (quic-quid) / quod-quod
Gen.		—
Dat.		—
Acc.	quem-quem	quid-quid (quic-quid) / quod-quod
Abl.		quō-quō

2.10 Nomina numeralia. *Skaitvardžiai*

Pagrindiniai skaitmenys:

I (1), **V** (5), **X** (10), **L** (50), **C** (100), **D** (500), **M** (1000)

		Cardinalia <i>Kiekiniai skaitvardžiai</i>	Ordinalia <i>Kelintiniai skaitvardžiai</i>	Distributiva <i>Skirstomieji skaitvardžiai</i>	Adverbia numeralia <i>Skaitvardiniai prieveiksmiai</i>
1	I	ūnus, ūna, ūnum	prīmus, a, um	singulī, ae, a	semel
2	II	duo, duae, duo	secundus, a, um ⁴	bīnī, ae, a	bis
3	III	trēs, trēs, tria	tertius, a, um	ternī, ae, a / trīnī, ae, a	ter
4	IV	quattuor	quārtus, a, um	quaternī, ae, a	quater
5	V	quīnque	quīntus, a, um	quīnī, ae, a	quīnqui(ē)ns
6	VI	sex	sextus, a, um	sēnī, ae, a	sexiē(n)s
7	VII	septem	septimus, a, um	septēnī, ae, a	septiē(n)s
8	VIII	octō	octāvus, a, um	octōnī, ae, a	octi(ē)ns
9	IX	novem	nōnus, a, um	novēnī, ae, a	nōvi(ē)ns
10	X	decem	decimus, a, um	dēnī, ae, a	decīē(n)s
11	XI	-decim ūndecim	ūndecimus, a, um	ūndēnī, ae, a	ūndeciēs
12	XII	duodecim	duodecimus, a, um	duodēnī, ae, a	duodeciē(n)s
13	XIII	trēdecim	tertius decimus, a, um	ternī dēnī	terdeciē(n)s
14	XIV	quattuordecim	quārtus decimus, a, um	quaternī dēnī	quaterdeciēs
15	XV	quīndecim	quīntus decimus, a, um	quīnī dēnī	quīndeciē(n)s
16	XVI	sēdecim	sextus decimus, a, um	sēnī dēnī	sēdeciēs
17	XVII	septendecim	septimus decimus, a, um	septēnī dēnī	
18	XVIII	duodēvīgintī	duodēvīcēsīmus, a, um	duodēvīcēnī, ae, a	
19	XIX	ūndēvīgintī	ūndēvīcēsīmus, a, um	ūndēvīcēnī, ae, a	
20	XX	vīgintī	vīcēsīmus, a, um	vīcēnī (vīgēnī), ae, a	vīciē(n)s / bis deciēs
21	XXI	vīgintī ūnus ⁵	vīcēsīmus prīmus ⁶		
22	XXII	vīgintī duo	vīcēsīmus secundus		
23	XXIII	vīgintī trēs	vīcēsīmus tertius		
24	XXIV	vīgintī quattuor	vīcēsīmus quārtus		
25	XXV	vīgintī quīnque	vīcēsīmus quīntus		
26	XXVI	vīgintī sex	vīcēsīmus sextus		
27	XXVII	vīgintī septem	vīcēsīmus septimus		
28	XXVIII	duodētrīgintā	duodētrīcēsīmus, a, um		
29	XXIX	ūndētrīgintā	ūndētrīcēsīmus, a, um		
30	XXX	-gintā trīgintā	trīcēsīmus, a, um	trīcēnī, ae, a	trīciē(n)s
40	XL	quadrāgintā	quadrāgēsīmus, a, um	quadrāgēnī, ae, a	quadrāgiē(n)s
50	L	quīnquāgintā	quīnquāgēsīmus, a, um	quīnquāgēnī, ae, a	quīnquāgiē(n)s / quīnquāgēsīē(n)s
60	LX	sexāgintā	sexāgēsīmus, a, um	sexāgēnī, ae, a	sexāgiē(n)s
70	LXX	septuāgintā	septuāgēsīmus, a, um	septuāgēnī, ae, a	septuāgiēs
80	LXXX	octōgintā	octōgēsīmus, a, um	octōgēnī, ae, a	octōgiē(n)s
90	XC	nōnāgintā	nōnāgēsīmus, a, um	nōnāgēnī, ae, a	nōnāgiē(n)s
98	XCVIII	nōnāgintā octō	nōnāgēsīmus octāvus		
99	XCIX	nōnāgintā novem / ūndēcentum	nōnāgēsīmus nōnus / ūndēcentēsīmus, a, um		
100	C	centum	centēsīmus, a, um	centēnī, ae, a	centiē(n)s
200	CC	-centī, -gentī ducentī, ae, a	ducentēsīmus, a, um	ducēnī, ae, a	ducentiē(n)s
300	CCC	trecentī, ae, a	trecentēsīmus, a, um	trecēnī, ae, a	trecentiē(n)s
400	CD	quadrīngentī, ae, a	quadrīngentēsīmus, a, um	quadrīngēnī, ae, a	quadrīngentiē(n)s
500	D	quīngentī, ae, a	quīngentēsīmus, a, um	quīnquāgēnī, ae, a	quīngentiē(n)s

⁴ šalia secundus vartojamas ir alter, a, um *kitas iš dviejų, antras*

⁵ sudėtinių skaitvardžių vienetai gali eiti ir prieš dešimtis, tuomet jie prijungiami jungtuku et: ūnus et vīgintī

⁶ sudėtinių kelintinių skaitvardžių kaitomi abu nariai, pvz. vīcēsīmus prīmus, vīcēsīmī prīmī, vīcēsīmō prīmō, vīcēsīnum prīnum etc.

600	DC	sēscentī, ae, a	sēscentēsimus, a, um	sēscēnī, ae, a	sescentiē(n)s
700	DCC	septingentī, ae, a	septingentēsimus, a, um	septingēnī, ae, a	septingentiē(n)s
800	DCCC	octingentī, ae, a	octingentēsimus, a, um	octingēnī, ae, a	octingentiē(n)s
900	CM	nōngentī, ae, a	nōngentēsimus, a, um	nōngēnī, ae, a	nōngentiē(n)s
1000	M	mīl(l)e, mīl(l)ia	mīl(l)ēsimus, a, um	mīllēnī, ae, a	mīl(l)iē(n)s

Lotynų kalbos kiekiniai skaitvardžiai su daiktavardžiais iki kelių tūkstančių vartojami būdvardiškai (taip pat jei yra nekaitomi). Taip skaitvardžiai lietuvių kalboje vartojami iki devynių, plg. trės ovės *trys avys*; novem ovės *devynios avys*, decem ovės (nom.) *dešimt avių*, vīgintī ovės *dvidešimt avių*, centum ovės *šimtas avių*. Nuo kelių tūkstančių (kaip lietuvių kalboje nuo 10) skaitvardžiai prisijungia kilmininką (nors pasitaiko išimčių, yp. poezijoje): *mīlia ovium* (gen.) *tūkstančiai avių*.

Distributiva, skirstomieji skaitvardžiai reiškia „po kiek“: bīnī custōdēs *po du sargus*; trīnae bīgae *po tris dvikinkes*; quīna dēna *mīlia peditum po penkiolika tūkstančių pėstininkų*.

Multiplicativa *Daugybiniai skaitvardžiai*

simplex, gen. simplicis *paprastas, viengubas*; dupl|ex, icis / dupl|us, a, um / duplicāt|us, a, um *dvigubas*; tripl|ex, icis / tripl|us, a, um *trigubas*; quadrupl|ex (quadripl|ex), icis *keturgubas*; quīntupl|ex (quīnquipl|ex), icis *penkiagubas*; sextupl|ex, icis / sēnus, a, um *šešiagubas*; septempl|ex, icis; septupl|us, a, um *septingubas*; octupl|ex, icis / octupl|us, a, um *aštuongubas*; novīes multiplicātus *devyngubas*; decempl|ex, icis *dešimtubas*; centupl|ex, icis *šimtubas*

2.10.1 Skaitvardžių 1, 2, 3, 1000 linksniavimas

ūnus, a, um vienas

Sg.			
Nom.	ūnus <i>m</i>	ūna <i>f</i>	ūnum <i>n</i>
Gen.	ūnūs		
Dat.	ūnī		
Acc.	ūnum	ūnam	ūnum
Abl.	ūnō	ūnā	ūnō
Pl.			
Nom.	ūnī	ūnae	ūna
Gen.	ūnōrum	ūnārum	ūnōrum
Dat.	ūnīs		
Acc.	ūnōs	ūnās	ūna
Abl.	ūnīs		

ūnus pagal linksniavimą priskiriamas įvardinių būdvardžių grupei.

ūnus daugiskaita vartojama labai retai, papr. su daugiskaitiniais daiktavardžiais, kaip ūnae nūptiae *vienerios vestuvės*, ūnae litterae *vienas laiškas*, ūna castra (*n pl*) *viena stovykla*

du|o, ae, o du; taip pat linksniuojamas **amb|o, ae, o abu**

Dual.			
Nom.	duo <i>m</i>	duae <i>f</i>	duo <i>n</i>
Gen.	duōrum	duārūm	duōrum
Dat.	duōbus	duābus	duōbus
Acc.	duōs /ret. duo	duās	duo
Abl.	duōbus	duābus	duōbus

Skaitvardžiai duo ir ambo yra išnykusios dviskaitos likučiai lotynų kalboje. Vietoje ambo dažniau vartojamas uterque (žr. sudėtinius įvardžius).

trēs, tria *trys* linksniuojamas kaip 3-os linksniuotės būdvardžių daugiskaita:

Pl.		
Nom.	trēs <i>m, f</i>	tria <i>n</i>
Gen.	trium	
Dat.	tribus	
Acc.	trēs	tria
Abl.	tribus	

mīle / mīlle *tūkstantis* vienaskaita yra nekaitoma; Daugiskaita **mīlia / mīllia** *tūkstančiai* linksniuojamas kaip 3-os linksniuotės balsinio tipo niekatr. gim. daiktavardžiai:

Pl.	
Nom.	mīl(l)ia <i>n</i>
Gen.	mīl(l)ium
Dat.	mīl(l)ibus
Acc.	mīl(l)ia
Abl.	mīl(l)ibus

2.11 Adverbia. *Prieveiksmiai*

Prieveiksmiai skirstomi į senybinius (pirminius) ir naujybinius (kilusius iš kitų kalbos dalių) ir sudurtinius (kilusius iš frazių). Pvz.:

Senybiniai prieveiksmiai yra pirminiai arba jų kilmė yra nebeatsekama, pvz.: **iam** *jau*, **crās** *rytoj*, **herī** *vakar*, **paene** *beveik*, **nimis** *per daug*, **clam** *slapta*, **palam** *viešai*, **atvirai** etc.

Naujybinių prieveiksmių dažniausiai yra susidarę iš sustabarėjusių vardažodžių linksnių, nors kartais dėl įv. fonetinių ar analoginių kitimų kilmė gali būti sunkiai atpažįstama. Pvz.:

būdvardiniai: **bene** *gerai*, **male** *blogai*, **parum** *mažai*, **ferē / fermē** *beveik*, **maždaug** (< firmus) etc.

dalyviniai: **absolūtē** *visiškai*, **meritō** *pelnytai*, **adversus** *priešais*, **sēparātīm** *atskirai*, **passim** *šen ir ten*, **po visur** (pando, passus), **statim** *patoviai / tuoj pat*, **cito** *greitai* (< cieo, citus) etc.

daiktavardiniai: **iūre** *teisėtai*, **cāsū** *atsitiktinai*, **domī** *namie*, **humī** *ant žemės*, **diū** *ilgai* (< ret. arch. *dieną*), **noctū** *nakčia*, **partīm** *iš dalies*, **virītīm** *kiekvienam atskirai*, **po vieną** (< po vyrą), **rādicitus** *nuo pat šaknų*, **funditus** *iš pamatų* etc.

skaitvardiniai: **prīmum / prīmō** *pirma, iš pradžių, pirmą kartą*, **simul** *vienu sykiu, vienu kartu*, **semel** *sykį, vieną kartą*⁷, **bis** (< *dvis) *du kart, ter triskart*, **quater** *keturis kartus*;

dauguma skaitvardinių prieveiksmių sudaromi su formantu **-iēs (-iēns)**: **quīnquiēs** *penkis kartus*, **deciēs** *dešimt kartų*, **vīciēs** *dvidešimt kartų*,

quīnquāgiēs *penkiasdešimt kartų*, **centiēs** *šimtą kartų*, **quīngentiēs** *penkis šimtus kartų*, **mīliēs** *tūkstantį kartų* etc.

įvardiniai: **eō** *ten, į ten, dėl to*, **eā** *ten, tuo keliu, tuo būdu* (< eā parte / eā viā), **eōdem** *ten pat*; **eādem** *ten pat, tuo pat keliu*; **hīc** *čia*, **hūc** *šen*, **hinc** *iš čia*, **hāc** *šioje pusėje, šiuo keliu*; **illīc** *ten, ana kur*, **illūc** *į ten, ten link*, **illinc** *iš ten*, **illāc** *anoje pusėje, anuo keliu*; **istīc** *ten*, **istūc** *į ten*, **istīnc** *iš ten*, **istāc** *toje pusėje, tuo keliu*; **quō** *į kur*, **quā** *kur*, **kuriuo** *keliu*; **aliquō** *(į) kur nors*, **aliquandō** *kada nors*; **aliter** *kitaip*, **aliquotiēs** *keletą sykių* etc.

Sudurtiniai prieveiksmiai yra atsiradę iš prielinksnių frazių, kitų žodžių junginių: **anteā** *prieš tai* (< ante ea), **posteā** *po to* (< post ea), **intereā** *tuo tarpu* (< inter ea), **adhūc** *iki šiol, vis dar* (< ad hūc), **imprīmīs** *pirmiausia, ypač* (< in prīmīs), **peregrē** *svetur, užsienyje* (< per, ager), **hodiē** *šiandien* (< hōc diē), **prīdiē** *išvakarėse* (< prīore diē), **magnopere** *labai* (< magnō opere), **quōmodo** *kaip* (< quō modō), **quōrsum** (< quō versum) *į kur, kuriam tikslui* etc.

Daugelis prieveiksmių yra susiję su prielinksniais, bet dažniau pastarieji yra kilę iš prieveiksmių, ne atvirkščiai.

<i>interrogativa</i>	<i>demonstrativa</i>
ubi <i>kur</i>	ibi <i>ten</i>
quō <i>į kur</i>	eō <i>į ten</i>
quā <i>kurion pusėn</i>	eā <i>ton pusėn</i>
unde <i>iš kur</i>	inde <i>iš ten</i>
quandō <i>kada</i>	tum / tunc <i>tada</i>
quam <i>kaip</i>	tam <i>taip</i>
quotiēs <i>kiek kartų</i>	totiēs <i>ties kiek kartų</i>
quamdiū <i>kaip ilgai</i>	tamdiū <i>taip ilgai</i>
quot <i>kiek</i>	tot <i>ties</i>
quantum <i>kiek daug, kaip labai</i>	tantum <i>ties daug, taip labai</i>
quantō <i>kaip labai, koku mastu</i>	tantō <i>taip labai, tokiu mastu</i>

⁷ kad kamienas sem-, sim- susijęs su „vienu“, matome kitose indoeuropiečių kalbose, kaip sen. graikų.

Kalbant apie skaičių lot. kalboje vartojami **quot / tot: quot hominēs, tot sententiae** kiek žmonių, tiek nuomonių.
quantum / tantum papr. vart. su veiksmazodžiais tantum taip pat gali reikšti tik (t. p. modo, tantummodo): **quantum possum** kiek galiu; **tantum scio** (tik) tiek žinau
quantō / tantō papr. vart. palyginimuose: **quantō māior** kiek didesnis, **tantō melior** tiek geresnis

Čia pateikta tik bendra apžvalga, [visa tai yra žodyninė informacija](#).

2.11.1 Prieveiksmių daryba iš būdvardžių

Prieveiksmius iš 2-1 linksniuotės būdvardžių sudarome prie kamieno pridėję **-ē**:

lāt us, a, um <i>platus</i> gen. <u>lāt</u> -ī:	lāt-ē <i>plačiai</i>
aequ us, a, um <i>lygus</i> , gen. <u>aequ</u> -ī:	aequ-ē <i>lygiai</i>
līber a, um <i>laisvas</i> , gen. <u>līber</u> -ī:	līber-ē <i>laisvai</i>
pulchr er, ra, rum <i>gražus</i> , gen. <u>pulchr</u> -ī:	pulchr-ē <i>gražiai</i>

iš III linksniuotės būdvardžių prie kamieno pridėję **-iter**:

celer is, e <i>greitas</i> , gen. <u>celer</u> -is:	celer-iter <i>greitai</i>
āc er, ris, re <i>aštrus</i> , gen. <u>ācr</u> -is:	ācr-iter <i>aštriai</i>
brev is, e <i>trumpas</i> , gen. <u>brev</u> -is:	brev-iter <i>trumpai</i>
dulc is, e <i>saldus</i> , gen. <u>dulc</u> -is:	dulc-iter <i>saldžiai</i>
fēl ix, īcis <i>laimingas</i> , gen. <u>fēlic</u> -is:	fēlic-iter <i>laimingai</i>
concor s, dis <i>sutariantis</i> , gen. <u>concord</u> -is:	concord-iter <i>darniai</i>

iš 3-os linksniuotės būdvardžių, kilusių iš esamojo laiko dalyvių (ir pačių dalyvių) prie kamieno pridėję **-er**:

ēleg āns, antis <i>dailus</i> , gen. <u>ēlegant</u> -is:	ēlegant-er <i>dailiai</i>
sapi ēns, entis <i>išmintingas</i> , gen. <u>sapient</u> -is:	sapient-er <i>išmintingai</i>
đili gēns, entis <i>stropus</i> , gen. <u>điligent</u> -is:	điligent-er <i>stropiai</i>
frequ ēns, entis <i>dažnas</i> , gen. <u>frequent</u> -is:	frequent-er <i>dažnai</i>

Šalia tikrųjų būdvardinių prieveiksmių gali būti vartojami prieveiksmai, kilę iš sustabarėjusių būdvardžių linksnių. Dažniausiai pasitaiko:

a) prieveiksmai iš niekatrosios giminės vienaskaitos galininko:

2-os linksniuotės: **multum** *daug*, **paulum** *truputį*, **solum** *vien tik*, **nimum** *per daug* etc.

3-os linksniuotės: **facile** *lengvai*, **triste** *liūdnai*, **impune** *nebaudžiamai* etc.

b) prieveiksmai iš 2-os linksniuotės niekatrosios giminės vienaskaitos abliatyvo:

sērō *vėlai*, **crēbrō** *dažnai*, **subitō** *staiga*, **rārō** *retai* etc.

Dažnai vartojamos dvi ar trys būdvardinių prieveiksmių formos, kartais ta pačia reikšme, bet kartais su tam tikrais reikšmės ar vartosenos skirtumais, pvz.:

vērē *teisingai*, *pagrįstai*, *patikimai*, **vērum** / **vērō** *iš tiesų*, *bet, tačiau*, *vis dėlto*; **difficiliter** / **difficile** *nelengvai* etc.

multum *daug*, **parum** (< parvum) / **paulum** *mažai*, *šiek tiek* papr. vartojami su veiksmazodžiais: **multum posse** *daug galėti*, **parum intellegere** *nedaug suprasti*, **paulum morārī** *šiek tiek užtrukti* etc.

multō *daug*, *dideliu mastu* **paulō** *šiek tiek* papr. vart. palyginimuose: **multō māior** *daug didesnis*, **paulō minor** *truputį mažesnis*, **multō facilius** *daug lengviau* etc.

Pasitaiko netaisyklingų atvejų, kai II linksniuotės būdvardžiams ar įvardiniams būdvardžiams pridedamas III linksniuotės formantas -ter / -iter:

amplus *apstus* – **amplē** / **ampliter** *apsčiai*, **hūmanus** *žmogiškas* – **hūmānē** / **hūmāniter** *žmogiškai*, **alius** *kitas* – **aliter** *kitaip* etc.

2.11.2 Gradatio adverbiorum. *Prieveiksmių laipsniavimas*

Prieveiksmių **auštesnysis laipsnis** sutampa su būdvardžių aukštesniojo laipsnio niekatraja gimine:

alt us, a, um <i>aukštas</i> , gen. sg. <u>alt-ī</u> :	alt-ius (n) <i>aukštesnis / aukščiau</i>
pulchr er, ra, um <i>gražus</i> , gen. sg. <u>pulchr-ī</u> :	pulchr-ius (n) <i>gražesnis / gražiau</i>
tener, a, um <i>švelnus</i> , gen. sg. <u>tener-ī</u> :	tener-ius (n) <i>švelnesnis / švelniau</i>
āc er, ris, re <i>aštrus</i> , gen. sg. <u>ācr-is</u> :	ācr-ius (n) <i>aštresnis / aštriau</i>
trīst is, e <i>liūdnas</i> , gen. sg. <u>trīst-is</u> :	trīst-ius (n) <i>liūdnesnis / liūdniau</i>
fēl x, īcis <i>laimingas</i> , gen. sg. <u>fēlīc-is</u> :	fēlīc-ius (n) <i>laimesnis / laimingiau</i>
ārd ēns, entis <i>degantis, karštas</i> , gen. sg. <u>ārdent-is</u> :	ārdent-ius (n) <i>karštesnis / karščiau</i>

Prieveiksmių **aukščiausiasis laipsnis** sudaromas įprastai (su formantu **-ē**) iš aukščiausiojo laipsnio būdvardžių:

alt us, a, um <i>aukštas</i> , altissimus <i>aukščiausias</i> :	altissimē <i>aukščiausiai</i>
fēl x, īcis <i>laimingas</i> , fēlīcissimus <i>laimingiausias</i> :	fēlīcissimē <i>laimingiausiai</i>
pulchr er, ra, um <i>gražus</i> , pulcherrimus <i>gražiausias</i> :	pulcherrimē <i>gražiausiai</i>
āc er, ris, re <i>aštrus</i> , ācerrimus <i>aštriausias</i> :	ācerrimē <i>aštriausiai</i>
facil is, e <i>lengvas</i> , facillimus <i>lengviausias</i> :	facillimē <i>lengviausiai</i>
simil is, e <i>panašus</i> – simillimus <i>panašiausias</i> :	simillimē <i>panašiausiai</i>

Keli prieveiksmai laipsniuojami keičiant šaknį:

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
bene <i>gerai</i>	melius <i>geriau</i>	optimē <i>geriausiai</i>
male <i>blogai</i>	pēius <i>blogiau</i>	pessimē <i>blogiausiai</i>
magnopere <i>labai</i>	magis <i>labiau</i>	maximē <i>labiausiai, didžiausiai</i>
parum <i>mažai</i>	minus <i>mažiau</i>	minimē <i>mažiausiai</i>
multum <i>daug</i>	plūs <i>daugiau</i>	plūrimum <i>daugiausiai</i>

Šalia magnopere, magis, maximē vartojami **valdē** *labai*, **valdius** *labiau*, **valdissimē** *labiausiai* (nors pastarojo aukštesnysis ir aukščiausiasis laipsnis gana retas).